

1. ULUSLARARASI KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda Kanuni'yi anlamak

24-26 NİSAN 2018
TRABZON TÜRKİYE

Editörler

Prof. Dr. Adnan BAKİ

Prof. Dr. Hasan KARAL

TRABZON
VALİLİĞİ

TRABZON
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ

TRABZON
ORTAHISAR BELEDİYESİ

I. Uluslararası Kanuni Sultan Süleyman Sempozyumu

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir

Editörler

Prof. Dr. Adnan BAKI

Prof. Dr. Hasan KARAL

ISBN: 978-605-241-547-4

Paper Book

Bildiri Kitabı

İletişim

Kanuni Vakfı Ortahisar / TRABZON

E-posta: info@kanunivakfi.org

İnternet: <http://kanunivakfi.org/uksss2018/>

Aralık 2018

ÖN SÖZ

Ana teması “Kanuni’yi Anlamak” olan **I. Uluslararası Kanuni Sultan Süleyman Sempozyumu**’nu Trabzon Valiliği himayelerinde, Ortahisar Belediyesinin desteği ve Karadeniz Teknik Üniversitesi işbirliğiyle 24 - 26 Nisan 2018 tarihlerinde gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Büyük bir katılımıla KTÜ Prof. Dr. Osman Turan Kültür ve Kongre Merkezinde gerçekleştirilen sempozyumda Siyaset Bilimi, Hukuk, Uluslararası İlişkiler, Tarih, Sanat Tarihi, Edebiyat, Sağlık, Eğitim alanlarında 7 panel gerçekleştirildi ve 102 bildiri sunuldu. Sosyal bilimler ağırlıklı bu sempozyumda gerçekleştirilen panellerde ve sunulan bildirimlerde Şehzade Süleyman olarak 27 Nisan 1495’te Trabzon’da doğan, 15 yaşına kadar Trabzon’da yaşayan ve eğitiminin büyük bölümünü burada tamamlayan Kanuni’nin devlet adamlığı, komutanlığı, şairliği ve kanun yapıcılığı yönleri ele alındı ve tartışıldı.

Bu kitabın ilk bölümünde panellerde sunulan bildirimlere yer verilmiştir. İkinci bölümde konu alanlarına göre sınıflandırılmış tam metin olarak hakem sürecinden geçen bildirimler yer almaktadır. Son bölümde özet bildirimler ve posterler yer almaktadır. Kitabın ekler bölümüne üç günlük bir bilim şenliğini yansıtan sempozyumla ilgili resimlere yer verilmiştir.

Bu sempozyumun gerçekleşmesinde önemli rolü ve destekleri olan Ortahisar Belediye Başkanı Sayın Ahmet Metin GENÇ’e teşekkürlerimizi sunuyoruz. Özverili ve titiz çalışmalarıyla bu sempozyumun başarılı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan Sempozyum Başkanına ve Düzenleme kuruluna teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca, Kanuni’nin Zigetvar’daki mezarını araştıran ekip olarak Macaristan’dan gelerek sempozyuma ayrı bir anlam kazandıran Prof. Dr. Janos Hôvâri ve Prof. Dr. Norbert Pap’a, Zigetvar Önünde Kanuni panelini düzenleyen Prof. Dr. Ali Uzay PEKER’e, Geçmişten Günümüze Batı ile İlişkiler panelini düzenleyen Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK’a, Hukuk Tarihi Açısından Kanuni Dönemi panelini düzenleyen Prof. Dr. Fethi GEDİKLİ’ye, Türk Macar İlişkilerinden Kesitler panelini düzenleyen İsmail Tosun SARAL’a, İmparatorluktan Cumhuriyete Trabzon panelini düzenleyen Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ’e, Sultan Süleyman ve Trabzon panelini düzenleyen Prof. Dr. Mesut ÇAPA’ya, Kanuni Döneminde Deniz Politikaları panelini düzenleyen Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK’e ve çeşitli üniversitelerden çağrımıza katılarak gerek panelist olarak gerekse bildiri sunarak bu sempozyuma bilimsel derinlik kazandıran bilim insanlarına teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Hazırlanan ve siz değerli okuyucuların hizmetine sunulan **I. Uluslararası Kanuni Sultan Süleyman Sempozyumu Kitabının** genelde ülkemizin özelde Trabzon’un sosyal, kültürel ve ekonomik hayatına katkılar sağlaması temennisiyle saygılar sunuyoruz.

Editörler

Prof. Dr. Adnan BAKİ
Prof. Dr. Hasan KARAL

PREFACE

We organized the 1st International Kanuni Sultan Süleyman Symposium, whose main theme was "Understanding the Kanuni", under the auspices of Trabzon Governorship, with the support of the Municipality of Ortahisar and the cooperation of Karadeniz Technical University on 24 - 26 April 2018. The symposium was held with a large participation at Prof. Dr. Osman Turan Culture and Congress Center in the Karadeniz Technical University. The seven panels were held in the fields of Political Science, Law, International Relations, History, Art History, Literature, Health, Education and 102 papers were presented. This symposium was a symposium on social sciences. The focus of the panels and presentations at the symposium was Suleyman the Magnificent. Suleyman the Magnificent was born on 27 April 1495 in Trabzon and lived in Trabzon until he was 15 years old. His education, command, poetry and legalism were discussed.

In the first part of this book, the papers presented in the panels are included. In the second chapter, there are papers that pass through the referee process as full text classified according to subject areas. The last section includes abstract papers and posters. The annex section of the book contains pictures of the symposium that reflects a three-day science festival.

We would like to thank the President of Ortahisar Municipality Ahmet Metin GENÇ for his important role and support in the realization of this symposium. We would like to express our gratitude to the Symposium President and the Organizing Committee for the successful realization of this symposium.

In addition, as a team investigating Kanuni's grave in Zigetvar, Dr. Janos Hôvâri and Professor Dr. Norbert Pap came from Hungary and gave a special meaning to the symposium. We would like to thank to Prof. Dr. Ali Uzay PEKER, who organized the panel Kanuni in Zigetvar, Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK who organized the panel on the West from the Past to the Present, Prof. Dr. Fethi GEDİKLİ who organized the panel on Legal History in terms of Kanuni, İsmail Tosun SARAL who organized the panel of Turkish Hungarian Relations, Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ who organized the panel on From Empire to Republic Trabzon, Prof. Dr. Mesut ÇAPA who organized the panel on Sultan Süleyman and Trabzon, Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK who organized the panel on Marine Policies in the Legal Period and the scientists who have contributed to this symposium as a panelist and by presenting papers at various universities.

Editors

Prof. Dr. Adnan BAKİ
Prof. Dr. Hasan KARAL

I. ULUSLARARASI KANUNİ SULTAN SEMPOZYUMU

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u 1453 yılında fethettikten sonra "Trabzon fethedilmeden fetih tamamlanmamış sayılır" diyerek 8 yıl sonra 1461 tarihinde Trabzon'u fethediyor, 28 yıl sonra 1489 yılında geleceğin padişahı Yavuz Sultan Selim Trabzon'a Vali oluyor ve 23 yıl burada valilik yapıyor. Valiliğinin 6. yılında 1495 yılında geleceğin cihan padişahı Kanuni Sultan Süleyman Trabzon'un Ortahisar mahallesinde doğuyor ve 15 yaşına kadar burada yaşıyor ve en önemlisi eğitimini burada alıyor.

Öyle bir eğitim alıyor ki Arapçayı, Farsçayı, Sırpçayı ve Çağatay lehçesini şiir yazacak kadar öğreniyor. Batıların hiç kimseye vermediği bir lakapla "Magnificent" "Muhteşem" sözcüğü ile onurlandırılıyor, şairliğinden dolayı Muhibbi, kanun yapıcılığı ve uygulayıcılığı nedeni ile Kanuni Unvanlarını alıyor.

Kanuni'yi Anlatmaya 500 yıl gibi uzun bir süre yetmediği gibi bu sayfalar da yetmez. Ancak Kanuni'nin kişiliği hakkında kısa bir yorum yapmak isterim.

Şarkiyatçı Ortalon'un Kanuni Sultan Süleyman devriyle ilgili sözleri, onun Kanuni Unvanına neden aldığını göstermesi bakımından önemlidir;" Sultan Süleyman'ın eserleri bir araya konulursa, en alt katta muharebeleri, onun üstünde bıraktığı abideler ve en üstte ise kurmuş olduğu ilmi ve hukuki müesseseler gelir."

"Her iyiliğin kaynağı adalettir.

Adil olmayan kişinin elinden çıkan iş kötü iştir."

"Kuvvet kanundadır, kanun kuvvette değil"

"Her kim padişahım imdat diye bağırırsa

Ben onun padişahıyım."

Hukuksuzluğun her türlüşünün hüküm sürdüğü 2000'li yıllarda 1500'lü yıllarda Kanuni unvanının ne anlama geldiğini takdirlerinize sunuyorum.

Kanuni aynı zamanda bir gönül adamıdır.

Saltanat didükleri ancak bir cihan kavgasıdır

Olmaya baht ü saadet dünyada vahdet gibi.

Ya şuna ne diyeceksiniz, Mevlana felsefesini bize hatırlatmıyor mu?

Aşk denizinin kıyısı yok

Kimse derinliğine ulaşamaz.

Ey gönül!

Gel, imtihan için bu denize bir de sen dal.

Kanuniden Öğrenecek daha çok şeylerimiz var;

Trabzon'da Çocukluğunu yaşayıp eğitim alan Kanuni, nasıl birkaç dili şiir yazacak kadar öğrenmiştir. Bunun nedenini yeniden sorgulayıp, eğitim sistemimizi buna göre yönlendirmemiz gerektiği kanısındayım.

Mimar Sinan gibi mimarların, Baki ve Fuzuli gibi şairlerin, Barbaros Hayrettin ve Piri Reis gibi denizcilerin, Kemalpaşa Zade, Sokullu Mehmet paşa gibi sadrazamların bu devrede yetişmesi bir tesadüf olamaz.

Hay huydan vazgeç

Alemde sultanlık budur

Karınca'nın öğüdüne kulak ver

Süleymanlık budur.

Kanuni ile şair Baki'nin şiirle atışması çok ilginçtir.

Bâkî bed

Bursa'ya red

Nefy-i ebed

Azm-i bülend

Açıklaması: *Huyu kötü olan Bâkî'yi Bursa'ya sürdüm. Orada devamlı kalsın. Yüksek kararım budur.*

Padişahın bu hükümdarca ifadeleri şiirin sultanını çarpmıştı. Bâkî bu ağır ifadelere karşı derhal şu dörtlükle karşılık verdi:

N'ola kim nefy-i ebed azm-i bülend oldunsa ey Bâkî

Bilesin ki cihân mülkü değil Süleymân'a bâkî

Şahâ! Azminde isbât-ı tehevür eyledin ammâ

Buna çarh-ı felek derler, ne sen bâkî ne ben bâkî

Açıklaması:

"Şâir öncelikle kendine hitâben nasîhat ve tesellî makâmında şöyle demektedir: Üzme kendini ey Bâkî!

Padişahın yüksek kararı senin Cihan hakanının yanından uzaklaştırılman yönünde olsa ne olur ki...

Zira açıkca biliyorsun ki bu dünya Hazret-i Süleyman aleyhisselama bile kalmadı. (Bu Süleymân'a mı kalacak? Bu isim benzerliği hatırlanmasa da muhatabın doğrudan padişah olacağı açıktır).

Ey Padişahım! Kararınızda -sıklıkla vâkî olduğu üzere- celâliniz, gazabınız pek sarîh biçimde görülüyor amma! Unutmayın ki bu dünya geçicidir, bana kalmadığı gibi, size de kalmaz."

Şairler Sultanı Bâkî'nin fermanı tebellüğ ettiği anda söylediği bu dört mısra birisi tarafından not edilip padişaha takdim edildiğinde; ferman geri alınmış ve Bâkî çok sevdiği padişahından ve ilim çevresinden ayrı düşmemiştir.

Kanuni devrinin büyük komutanlarından olan KANUNİ'nin akrabası Gazi Bali Bey, kendisine bir tuğ daha verilip yükseltilmesini ister. Bunun üzerine Kanuni Gazi Bali Bey'e bir mektup yazar. Bu mektup bir ibret vesikası niteliğindedir.

Peygamber efendimiz "Bir günün adaleti, yetmiş yıllık ibâdetten üstündür." buyurmuştur.

Öyle insanlar var ki, ellerinde fırsat yok iken, salîh, âbit ve zâhit görünürler. Elleri fırsat geçince Nemrut kesilirler...

Hizmetinde kullandığın adamların dış hâllerine aldanma! Mala muhabbet göstereni, devlet hizmetinde kullanma!

Zîra o adamlar ki, Allahın bana emânet ettiği halkı ezerler... Kiyâmet günü sorumlu benim!..

Ey Gâzi Bâli Bey!

Mansıbın geliri masrafıma yetmez diye gam çekme! Ne dilediğin varsa benden iste!

Sana emânet ettiğim askerlerimin ve tebâmın; ihtiyaçlarını baba, gençlerini evlât, çocuklarını da kardeş bil... Bilhassa fukaraya şefkât ve muhabbetle ihsan kapılarını aç!

Kudüs, Kanuni'nin Mimar Sina'na yaptırdığı Surlarla çevrilidir. Bu surlarda 11 Kapı vardır. Halen bu kapıların 7'si aktif durumdadır. Bunlardan biri El-Halil Kapisidir.Üstünde;

"Lailahe İllellah, İbrahim Halilulah" yazmaktadır.

Allahtan başka ilah yoktur, İbrahim onun dostudur' . Hazreti İbrahim her 3 din için kabul edilen bir peygamber olduğundan Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler bu kapıdan kavga etmeden girip çıkmışlar ve kavga etmeden yüzyıllarca birlikte yaşamışlardır. İşte size Kudüs barış formülü.

Eski Trabzon Valisi Alaaddin YÜKSEL ve Eski Cumhurbaşkanımız merhum Süleyman DEMİREL ile birlikte 1995 yılında davetli olarak gittiği Zigetvar'da Türk Macar Parkının, Kanuni ve Zigetvarın komutanı Zrinyi'nin büstünün ve Kanuni'nin temsili mezarının açılışına davet edilmiş ve oradan dönüşte Muhteşem Kanuni Sultan Süleyman Vakfı kurulmuştur.,

O zamandan beri Vakfımız, Ülkemiz sınırlarını aşarak Ukrayna'dan ABD'ye, Zigetvar'ı içine alan birçok faaliyet yapmış ayrıca iletişim ve yazılı basın vasıtası ile dünyanın her yerine ulaşmıştır. Yetkililerimizin ve vakfımızın gayretleri ile Trabzon bir Kanuni şehri haline getirilmiştir.

Son olarak Macar bilim adamları Türk bilim adamları ile birlikte çalışarak Kanuni'nin mezarının bulunması Macarların Kanuni Konusunda bizlerden çok daha ilerde olduğunun göstergesidir. Zigetvar'a gittiğinizde Türk Macar Dostluk parkında Kanuni ve Macar Komutan Zrinyi'nin büstü yan yanadır. Zigetvar kalesinde Kanuni'nin 21 günde yaptırdığı caminin içinde giysileri ile birlikte kendisi ve Komutanlarının temsili maketlerinin bulunduğu çadır bulunmaktadır. Bugün bile Kanuni, Türk ve Macar milletleri arasında bir köprü oluşturmakta, Trabzon, Zigetvar'ın kardeş şehir olması, Türk Macar bilim adamlarının ortak çalışmaları bunun bir göstergesidir.

Yıllardan beri yaptığımız törenlerde, bir çok konuşmacı Kanuni konusunda Uluslararası bir sempozyum düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak Orta Hisar Belediye başkanımız Avukat Ahmet Metin Genç her konuşmasında bu sempozyumun yapılması gerektiğini özellikle vurgulamış ve 1. Uluslararası Kanuni Sultan Süleyman Sempozyumu gerçekleştirilmesinde hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır. Sempozyum Vakfımız öncülüğünde Trabzon Valiliği, Trabzon Büyükşehir Belediye başkanlığı, Ortahisar Belediye başkanlığı, KTÜ rektörlüğü tarafından desteklenmiş ve gerçekleştirilmiştir.

Sempozyumun ana teması Kanuni'yi anlamak" olarak belirlenmiştir. Sempozyumda siyaset bilimi, Hukuk, Uluslararası ilişkiler, Tarih, Sanat tarihi, edebiyat, sağlık, Eğitim alanlarında her türlü özgün akademik çalışmalara yer verilmiş ve sempozyumu çok sayıda katılımcı ilgi ile takip etmiştir.

Sempozyumda, 4'ü Macaristan'dan olmak üzere ülkemizden 25'in üzerinde Kanuni konusunda ulusal ve uluslararası ünü olan konuşmacılar tarafından 7 Panel gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ülkemizin 4 tarafından 100'ün üzerindeki araştırmacı bildiri ile sempozyuma katılmış ve bildiri sunmuştur.

Macar Eski büyük elçisi Janos HOVARİ, Macar Profesör Norbert PAP ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ali Uzay PEKER tarafından gerçekleştirilen "Zigetvar Önünde Kanuni" adlı Panelde Macar ve Türk bilim adamları tarafından Kanuni'nin mezarının bulunması çalışmaları bizleri heyecanlandırmış, bilim adına gururlandırmıştır. Gerçekleştirilen diğer panel ve sunumlarda son derece önemli konular gündeme getirilmiş ve konunun ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci Uluslararası Kanuni sempozyumunu Zigetvar'da yapmayı planlıyoruz. Bu konudaki girişimlerimiz devam etmektedir.

Sempozyumun gerçekleşmesinde ve sempozyum kitabının basımında büyük katkısı olan yönetim kurulu üyelerimizden Prof. Dr. Adnan Baki ve Prof. Dr. Hasan KARAL'A, diğer yönetim kurulu üyelerimize, büyük bir titizlikle bildirimlerini gönderen bilim adamlarına, Ortahisar Belediye Başkanı Avukat Ahmet Metin GENÇ'E ve bize katkısı olan tüm kurum yetkililerine teşekkür ederim. Saygılarımla

Muhteşem Kanuni Sultan Süleyman Vakfı adına

Başkan

Prof. Dr. Ali BAKİ

“Ey bu cihanın yüce imparatoru! Oğlum François Fransuva, Alman kralı Şarlken tarafından esir alınmıştır. Ey Tanrı'nın kılıcı Türk! Oğlumu kurtar, sen ki doğunun, batının, tüm dünyanın yeryüzündeki güneşisin...” Fransa kralı Fransuva'nın kurtarılması için annesi Düşes Dangolen tarafından yazılan bu mektupta belirtilen güneş, 27 Nisan 1495'te Türk ve dünya tarihine damga vuran önemli şahsiyetleri, devlet adamlarını yetiştiren bir şehir olan Trabzon'da doğmuştu. 15 yaşına kadar Trabzon'da yaşayan, eğitiminin büyük bölümünü burada tamamlayan güneş, Doğu'da Kanuni, Batı'da ise Muhteşem Süleyman olarak adlandırılan Kanuni Sultan Süleyman'ın ta kendisiydi.

1520'den 1566'da Zigetvar'da vefatına kadar, 46 yıl boyunca Osmanlı Devleti'nin hem en uzun süre görev yapan hem de en çok sefere çıkan padişahı olan Kanuni'nin şöhreti sadece seferleri ve kazandığı zaferleriyle değildi tabii. Üç kıtaya hükmeden ve adaletli yönetimiyle anılan Kanuni'yi askeri ve sivil alandaki evrensel nitelikli kanuni düzenlemeleri de sınırları aşan bir üne kavuşturmuştu. Kanuni, büyük bir devlet adamı idi, iyi bir komutandı, kanun yapıcı ve uygulayıcısı idi ve aynı zamanda iyi bir şairdi. Ünlü Şarkiyatçı Ortalon'un şu sözleri Kanuni'nin nasıl bir padişah olduğunu göstermesi bakımından önemlidir: “Sultan Süleyman'ın eserleri bir sıraya konulsa en altta muharebeleri, onun üstünde bıraktığı abideler ve en üstte ise kurmuş olduğu ilmi ve hukuki müesseseler gelir.”

Türk ve dünya tarihinde önemli bir yer edinen Kanuni Sultan Süleyman gerek doğum yıldönümlerinde ve gerekse vefat yıldönümlerinde çeşitli etkinliklerle anılır. Ancak doğumunun 523. yıldönümü bizim için ayrı bir öneme haizdi. Zira bu yılki etkinlerin sadece bir anma programından öte ana teması “Kanuni'yi Anlamak” olan uluslararası bir sempozyumla icra edilmesine karar vermiştik. Yerli ve yabancı onlarca akademisyen, bilim adamı ve tarihçinin bildiri ve sunumlarıyla katkı verdiği sempozyumun hem icrası hem de bilimsel içeriği yönüyle ilk olması kayda değer nitelikteydi. Bu çalışmaya verdiğimiz önemin bir gereği olarak sempozyum için iletilen tüm bildiri ve sunumların kitaplaştırılmasını ve şehrimiz tarih ve kültür hafızasında yer almasını arzuladık. Bu arzumuzu gerçekleştirmenin bahtiyarlığı ile; himayeleriyle sempozyumun uluslararası nitelik kazanması için hep yanımızda duran Trabzon Valimiz sayın Yücel Yavuz'a, sempozyumun icrasında büyük emek harcayan Muhteşem Kanuni Sultan Süleyman Vakfı Başkanı Prof. Dr. Ali Baki ve yönetim kurulu üyelerine, salonlarını bizlere tahsis ederek bilime verdiği önemi ortaya koyan Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Süleyman Baykal ve üniversite yönetimine ve sempozyuma bildiri ve sunumlarıyla katkı veren yerli ve yabancı tüm akademisyenlere teşekkürü bir borç biliyorum.

Trabzonlu cihan padişahı Kanuni'nin şanına yaraşır bir eser olması temennilerimle...

Av. Ahmet Metin GENÇ

Ortahisar Belediye Başkanı

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Ali BAKI, *Başkan*
Prof. Dr. Adnan BAKI
Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ
Prof. Dr. Hasan KARAL
Yrd. Doç. Dr. Aydın KILIÇASLAN
Haydar REVİ
İsmail KANSIZ
Salih ÖZKAN
Kenan KURU
Nevzat YILMAZ

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Ahmet AYAR, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Alaaddin YALÇINKAYA, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Ali Osman KILIÇ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Ali Rıza AKDENİZ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Ali Uzay PEKER, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Asım ÖREM, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Cezmi AKDİŞ, *University of Zurich*
Prof. Dr. Christina Woodhead, *University of Durham*
Prof. Dr. Erhan Selçuk HACIÖMEROĞLU, *University of Florida*
Prof. Dr. Hale Şıvgın, *Gazi Üniversitesi*
Prof. Dr. Hasan GENÇ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK, *Gazi Üniversitesi*
Prof. Dr. Hikmet YAZICI, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. János Hóvári, *Macaristan Büyük Elçisi*
Prof. Dr. Kenan İNAN, *Avrasya Üniversitesi*
Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet ÇOĞ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet OKUR, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU, *Yıldız Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet YAVUZ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Melek ÖKSÜZ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mesut ÇAPA, *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Micheal Ursinus, *University of Heidelberg*
Prof. Dr. Mustafa Çağatay OKUTAN, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mustafa KÖSEOĞLU, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEK, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Necmettin ALKAN, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Nesrin NURAL, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Nibert Pap, *University of Pech*
Prof. Dr. Rahmi ÇİÇEK, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Rhoads Murphey, *University of Birmingham*
Prof. Dr. Richard Noss, *University of London*

Prof. Dr. Suat UNGAN, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Prof. Dr. Tefik ÖZLÜ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Prof. Dr. Ülkü ELİUZ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Prof. Dr. Yusuf AKSAR, *Maltepe Üniversitesi*

Doç. Dr. Bilal KIRIMLI, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Doç. Dr. Halil İbrahim OKUMUŞ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Doç. Dr. Recep Narter, *Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Doç. Dr. Şennur Şenel, *Gazi Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Erjada Progonati, *Hitit Üniversitesi*

Dr. Maxime Gauin, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

* Kurul üyeleri akademik unvan ve isme göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

CONTENTS – İÇİNDEKİLER

PANELS	1
PANELLER	1
Suleyman’s Memory in Szigetvar	3
Zigetvar Önünde Kanuni	3
Sultan Süleyman Türbe Palankası Tarihi Kaynaklar, Kazılar ve Mimari Değerlendirme	4
Relations with the West from Past to Present.....	5
Geçmişten Günümüze Batı İle İlişkiler	5
1923-1938 Türk-Fransız İlişkileri	6
Cem Hadisesinin Osmanlı-Fransız Diplomatik Münasebetlerine Etkisi.....	17
Sultan II.Mahmud Döneminde Osmanlı - Fransa İlişkileri.....	25
Kanuni Period in Terms of Law History	34
Hukuk Tarihi Açısından Kanuni Dönemi	34
Yasa Fikri ve Teo-politik Dinamikleri Açısından Şer’î Hukuk-Örfî Hukuk İkilemi	35
Hukuk Tarihi Açısından Kanuni Dönemine Münhasır Gelişmeler	46
Sections from Turkish-Hungarian Relations.....	61
Türk-Macar İlişkilerinden Kesitler	61
Macaristan'da Sokollu Mustafa Paşa'nın Vakıf Eserleri	62
Sultan Süleyman and Trabzon.....	64
Sultan Süleyman ve Trabzon	64
Muhteşem Kanuni Sultan Süleyman Vakfı: Kuruluş Süreci Ve Faaliyetleri	65
Kanuni Period of Marine Policy.....	72
Kanuni Döneminin Deniz Politikaları.....	72
Kanuni Döneminde Karadeniz Siyaseti.....	73
FULL PAPERS	83
TAM METİNLER	83
Political Science.....	84
Siyaset Bilimi	84
Kentsel Gelişiminde Belediyelerin İmar Planlarının Rolü	85
Bildiri No: 23 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	85
Law	94
Hukuk	94
Kanun-i Sultan Süleyman Döneminde Osmanlı Devleti’nde Gerçekleşen Kat’-ı Tarîk Vâkiâlarının Hukuki Tahlili	95
Bildiri No: 1 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	95
Divan-ı Hümayun’un Denetlenmesinde Kanuni Döneminde Başlayan Bir Yöntem: Kafes Arkası Denetim.....	119
Bildiri No: 3 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	119

Bireysel Başvuru Kararlarının Uygulanması Sorunu	127
Bildiri No: 113 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	127
History	135
Tarih	135
Georges Outrey'nin Trabzon Konsolosluğu (1832-1842)	136
Bildiri No: 17 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	136
Elizabeth Çağı Tarihçisi Richard Knolles'in İngilizce İlk "türk Tarihi" Eserinde Kanuni Dönemi	146
Bildiri No: 25 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	146
Sultan Süleyman Bürokrasisinde Osmanlı Siyaset Düşüncesi	156
Bildiri No: 30 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	156
Kanunî Sultan Süleyman Devrinde Yaşamış Üç Bâlî: Sofyalı Bâlî Efendi, Tireli Bâlî Efendi, Hamza Bâlî.....	166
Bildiri No: 86 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	166
Kanuni Sultan Süleyman ve Lütfi Paşa	175
Bildiri No: 101 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	175
Literature	185
Edebiyat	185
Muhibbî'nin Bestelenmiş Şiirleri Üzerine.....	186
Bildiri No: 13 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	186
Türk Kültüründe Çocuk Sahibi Olma Olgusundan Hareketle Dede Korkut Kitabı'nda Sevgi ve Bağlılık Temalarının İncelenmesi	216
Bildiri No: 26 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	216
Söylem Analizi Denemesi: 3 Numaralı Mühimme Defteri'nde Şehzade Bayezid'in Yakalanmasına İlişkin Yer Alan Hükümler.....	226
Bildiri No: 42 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	226
Şerafettin Yaltkaya'nın 'firdevs-âşiyân Sultan Süleymân Hân Kânûnî Hazretlerinin Türbe-i Mübâreklerini Ziyâretde' Adlı Manzumesi Üzerine Bir İnceleme	235
Bildiri No: 48 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	235
An Arch Poet'S Or A Sultan's Love	245
Abstract No: 62 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	245
16. Yüzyıl Türkçesi ve Muhibbi'nin Dili.....	253
Bildiri No: 65 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	253
Şiir - İktidar - İdeoloji Bağlamında Aksu Dergisi	260
Bildiri No: 85 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	260
Trabzon'un Kültürel Bir Değeri: Akın Dergisi.....	273
Bildiri No: 87 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	273
Edebiyat Tarihlerinin Unutulan Yüzü Hakkı Süha Gezgin ve Hikâyeciliği	285
Bildiri No: 92 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	285
Ordu Halkevi Yayın Organı: Ordu ve Yeşil Ordu Dergisi	292

Bildiri No: 93 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	292
19. Yüzyıl Aydın ve Şairi Olarak Bayburtlu Zihni'nin Şiirlerinde Trabzon	303
Bildiri No: 116 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	303
Bâkî'nin Gözünden Sultan Süleyman	319
Bildiri No: 118 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	319
Kanunî Sultan Süleyman Dönemi Şarap Yasağının Bâkî Divanı'ndaki İzleri.....	326
Bildiri No: 120 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	326
Bir İkinci Meşrutiyet Yayın Organı Resimli Kitap ve Kadın	335
Bildiri No: 88 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	335
İsmet Zeki Eyuboğlu ve Şiirleri Üzerinde Bir İnceleme.....	346
Bildiri No: 91 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	346
Education	366
Eğitim	366
Meslek Seçiminde Etkili Faktörler ve Yaş Bakımından Kariyer Uyumu ve Mesleki Kimlik	367
Bildiri No: 52 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	367
Tarih ve Gerçek İnşasında Televizyon: Kanuni Sultan Süleyman ve Döneminin Muhteşem Yüzyıl Dizisindeki Temsili	372
Bildiri No: 58 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	372
ABSTRACTS.....	378
ÖZETLER	378
Political Science.....	379
Siyaset Bilimi	379
Kentsel Gelişiminde Belediyelerin İmar Planlarının Rolü.....	380
Bildiri No: 23 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	380
Vizyoner Liderlik.....	381
Bildiri No: 104 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	381
Law	383
Hukuk	383
The Legal Analysis Of The Kat'-I Tarîk Situations In The Ottoman Empire During The Period Of Kanun-I Sultan Süleyman.....	384
Abstract No: 1 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	384
Kanun-i Sultan Süleyman Döneminde Osmanlı Devleti'nde Gerçekleşen Kat'-ı Tarîk Vâkıâlarının Hukuki Tahlili ...	385
Bildiri No: 1 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	385
A Method To Audit Divan-I Hümayun Starting From The Kanuni Period: The Audit Behind The Cage.....	387
Abstract No: 3 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	387
Divan-ı Hümayun'un Denetlenmesinde Kanuni Döneminde Başlayan Bir Yöntem: Kafes Arkası Denetim.....	388
Bildiri No: 3 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	388
The Tendency Toward Decriminalisation And Avoiding Punishment.....	390

Abstract No: 16 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	390
Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi	391
Bildiri No: 16 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	391
Enactments Related To Marriage At Kanuni Sultan Suleyman Period.....	393
Abstract No: 21 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	393
The Principle Of Legality On Administrative Sanctions.....	395
Abstract No: 90 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	395
İdari Yaptırımlarda Kanunilik İlkesi.....	396
Bildiri No: 90 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	396
The Problem Of The Execution Of Individual Application Decisions	398
Abstract No: 113 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	398
Bireysel Başvuru Kararlarının Uygulanması Sorunu.....	399
Bildiri No: 113 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	399
International Relations.....	402
Uluslararası İlişkiler	402
Hizmetkâr Liderliğin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ve Çalışanların Yaratıcılığı Üzerindeki Etkisi: Lidere Olan Güvenin Aracılık Etkisi.....	403
Abstract No: 82 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	403
History.....	405
Tarih	405
Mystical Life Of Period Of Kanuni Sultan Süleyman And The Relationship Between Kanuni And Mewlewiyye According To Mewlewi Sources	406
Abstract No: 4 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	406
Kânûnî Sultan Süleyman Dönemi Tasavvufî Hayat ve Mevlevîyye Kaynaklarına Göre Kânûnî'nin Mevlevîyye ile İlgisi	407
Bildiri No: 4 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	407
Ottoman Period Monuments In Gumushane: Sultan Suleyman Han's Kulliye.....	409
Abstract No: 11 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	409
Gümüşhane'de Osmanlı Dönemi Eserleri: Sultan Süleyman Han Külliyesi.....	411
Bildiri No: 11 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	411
A Discussion Note On The Eurocentric View In Ancient History Studies.....	413
Abstract No: 15 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	413
Eskiçağ Tarihi Çalışmalarında Avrupamerkezci Bakış Açısı Üzerine Bir Tartışma Notu.....	414
Bildiri No: 15 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	414
Georges Outrey's Consulate In Trabzon (1832-1842).....	416
Abstract No: 17 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	416
Georges Outrey'nin Trabzon Konsolosluğu (1832-1842).....	417
Bildiri No: 17 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	417

Orta Hisar: A Quarter Of Governors In Mid 17Th Century Trabzon	420
Abstract No: 20 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	420
Orta Hisar: 17. Yüzyıl Trabzon'unda Bir Yönetici Mahallesi	421
Bildiri No: 20 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	421
Elizabeth Çağı Tarihçisi Richard Knolles'in İngilizce İlk "türk Tarihi" Eserinde Kanuni Dönemi	423
Bildiri No: 25 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	423
Ottoman Political Thought Among The Bureaucracy Of The Sultan Suleyman	425
Abstract No: 30 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	425
Sultan Süleyman Bürokrasisinde Osmanlı Siyaset Düşüncesi	426
Bildiri No: 30 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	426
L. Uluslararası Kanuni Sultan Süleyman Sempozyumu 24-26 Nisan 2019	428
Bildiri No: 34 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	428
An Important Impact On Turkish - Hungarian Relations: Turkology In The Light Of Hungarian Archive Vision.....	431
Abstract No: 55 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	431
Türk - Macar İlişkilerinde Önemli Bir Etki: Macar Arşiv Vesikaları Işığında Türkoloji.....	432
Bildiri No: 55 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	432
1742-1759 Tarihleri Arasında Trabzon Hatuniye Vakfı ile İlgili İstanbul'a Arz Edilen Sorunlar ve Merkezin Bunlara Getirdiği Çözümler	434
Bildiri No: 67 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	434
Ceneviz Elçilerinin Mektupları Işığında Sultan Süleyman Dönemi Gelişmeleri Hakkında Bazı Notlar (1558-1566)..	437
Bildiri No: 78 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	437
A Scientist Human As An Example In Representing Equality Gender: Mualla Eyüpoğlu Anhegger From Trabzon ..	439
Abstract No: 79 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	439
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temsilinde Örnek Bir Bilim İnsanı: Trabzonlu Mualla Eyüpoğlu Anhegger	440
Bildiri No: 79 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	440
Three Sufis In The Reign Of Sultan Süleyman The Magnificent: Sofyalı Bâlî Efendi, Tireli Bâlî Efendi, Hamza Bâlî..	443
Abstract No: 86 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	443
Kanunî Sultan Süleyman Devrinde Yaşamış Üç Bâlî: Sofyalı Bâlî Efendi, Tireli Bâlî Efendi, Hamza Bâlî.....	444
Bildiri No: 86 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	444
Establishing Of The Development Society Of Trabzon Province, Its Activities, And A Neighborhood Arose Within This Scope: Kalkınma Mahallesi (Development Neighborhood).....	446
Abstract No: 89 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	446
Trabzon İlini Kalkındırma Cemiyetinin Kuruluşu Faaliyetleri ve Bu Kapsamda Ortaya Çıkan Bir Mahalle: Kalkınma Mahallesi	447
Bildiri No: 89 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	447
Sultan Süleyman The Magnificent And Lütfi Pasha	449
Abstract No: 101 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	449
Kanuni Sultan Süleyman ve Lütfi Paşa	450

Bildiri No: 101 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	450
Cumhuriyetin İlk Yıllarında Trabzon'da Milli Bayram Kutlamaları (1925-1950).....	452
Bildiri No: 135 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	452
Art History	453
Sanat Tarihi	453
A Form Of Material Culture: Historical Fountains Disappearing From Social And Cultural Life: Historical Fountains In Trabzon	454
Abstract No: 5 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	454
Sosyal ve Kültürel Hayatımızda Kaybolmakta Olan Maddi Bir Kültür Örneği: Tarihi Trabzon Çeşmeleri	455
Bildiri No: 5 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	455
Tracking Of Miniatures Kanuni Sultan Süleyman.....	457
Abstract No: 24 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	457
Minyatürlerin İzinde Kanuni Sultan Süleyman.....	458
Bildiri No: 24 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	458
Kanuni Devrinde Trabzon İç Kale (Yukarı Hisar)'Da Yapılan Sur Duvarı Yenilemesi Ve Düşündürdükleri.....	460
Abstract No: 40 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	460
Kanuni Devrinde Trabzon İç Kale (yukarı Hisar)'da Yapılan Sur Duvarı Yenilemesi ve Düşündürdükleri.....	461
Bildiri No: 40 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	461
Kanuni Sultan Süleyman Period And Nakkaş Nigari Portrait Under The Miniatures	462
Abstract No: 100 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	462
Kanuni Sultan Süleyman Dönemi ve Nakkaş Nigari Minyatürlerinde Portre Anlayışı.....	463
Bildiri No: 100 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	463
Matrakçı Nasuh's "beyan-I Menazil-I Sefer-I Irakeyn-I Süleyman" Innovations In Art And Miniature Art.....	465
Abstract No: 103 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	465
Matrakçı Nasuh'un "beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Süleyman" Eseri ve Minyatür Sanatına Getirdiği Yenilikler	466
Bildiri No: 103 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	466
Literature	468
Edebiyat	468
Ideal Life Principles In The Muhibbiğ Divan	469
Abstract No: 6 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	469
Muhibbî Dîvânı'nda İdeal Yaşam İlkeleri.....	471
Bildiri No: 6 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	471
Marks Of Social Life In The Muhibbi Divan	473
Abstract No: 10 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	473
Muhibbî Dîvânı'nda Sosyal Hayatın İzleri.....	474
Bildiri No: 10 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	474
About The Composed Poetry Of Muhibbi.....	476

Abstract No: 13 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	476
Muhibbî'nin Bestelenmiş Şiirleri Üzerine.....	477
Bildiri No: 13 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	477
An Analysis On Love And Attachment In Dede Korkut Book Based On The Idea Of Having Children In Turkish Culture.....	479
Abstract No: 26 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	479
Türk Kültüründe Çocuk Sahibi Olma Olgusundan Hareketle Dede Korkut Kitabı'nda Sevgi ve Bağlılık Temalarının İncelenmesi	480
Bildiri No: 26 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	480
On Accepted Galat In Galat Dictionaries.....	482
Abstract No: 27 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	482
Galat Sözlüklerinde Galat Kabul Edilenler Üzerine	483
Bildiri No: 27 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	483
In Suleiman The Magnificent'S Divan Sufism And Islamic Sufis.....	485
Abstract No: 35 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	485
Kanûnî Sultan Süleyman (muhibbî) Divânı'nda Sûflilik ve İslam Sûfilileri	486
Bildiri No: 35 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	486
The Kutadgu Bilig In Kirghiz Turkish: Kuttuu Bilim -The Concept Area Of Administration-	488
Abstract No: 39 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	488
Kırgız Türkçesiyle Kutadgu Bilig: Kuttuu Bilim -yönetim ile İlgili Kavram Alanı-.....	490
Bildiri No: 39 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	490
A Discourse Analysis Of The Fermans Concerning The Capture Of The Heir Apparent Bayezid As Recorded In No. 3 Mühimme Defter	493
Abstract No: 42 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	493
Söylem Analizi Denemesi: 3 Numaralı Mühimme Defteri'nde Şehzade Bayezid'in Yakalanmasına İlişkin Yer Alan Hükümler.....	494
Bildiri No: 42 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	494
A Study About Şerafettin Yaltkaya'S Poem Called Yaltkaya'Nın 'Firdevs-Âşiyân Sultan Süleymân Hân Kânûnî Hazretlerinin Türbe-I Mübâreklerini Ziyâretde'	496
Abstract No: 48 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	496
Şerafettin Yaltkaya'nın 'firdevs-âşiyân Sultan Süleymân Hân Kânûnî Hazretlerinin Türbe-i Mübâreklerini Ziyâretde' Adlı Manzumesi Üzerine Bir İnceleme	497
Bildiri No: 48 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	497
An Arch Poet'S Or A Sultan's Love	499
Abstract No: 62 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	499
The 16Th Century Turkish And Muhibbi'S Language	501
Abstract No: 65 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	501
16. Yüzyıl Türkçesi ve Muhibbi'nin Dili.....	502
Bildiri No: 65 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	502

Aksu Magazine In The Context Of Poem-Government-Ideology.....	504
Abstract No: 85 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	504
Şiir - İktidar - İdeoloji Bağlamında Aksu Dergisi	505
Bildiri No: 85 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	505
A Cultural Value Of Trabzon: Akın Magazine	507
Abstract No: 87 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	507
Trabzon'un Kültürel Bir Değeri: Akın Dergisi.....	508
Bildiri No: 87 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	508
Bir İkinci Meşrutiyet Yayın Organı Resimli Kitap ve Kadın	510
Bildiri No: 88 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	510
İsmet Zeki Eyuboğlu ve Şiirleri Üzerinde Bir İnceleme.....	512
Bildiri No: 91 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	512
Edebiyat Tarihlerinin Unutulan Yüzü Hakkı Süha Gezgin ve Hikâyeciliği	514
Bildiri No: 92 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	514
The Ordu Halkevi Media Organ: Ordu And Yeşil Ordu Magazines.....	516
Abstract No: 93 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	516
Ordu Halkevi Yayın Organı: Ordu ve Yeşil Ordu Dergisi	516
Bildiri No: 93 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	516
On Dokuzuncu Yüzyıl Divan ve Halk Şairlerinin Ortak Noktaları	518
Bildiri No: 107 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	518
19. Yüzyıl Aydın ve Şairi Olarak Bayburtlu Zihni'nin Şiirlerinde Trabzon	520
Bildiri No: 116 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	520
Bâkî'nin Gözünden Sultan Süleyman	521
Bildiri No: 118 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	521
Kanunî Sultan Süleyman Dönemi Şarap Yasağının Bâkî Divanı'ndaki İzleri.....	522
Bildiri No: 120 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	522
On Dokuzuncu Yüzyıl, Tarihi Roman ve Namık Kemâl	523
Bildiri No: 131 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	523
Health.....	524
Sağlık	524
Patient Monitoring From Now To Nursing.....	525
Abstract No: 31 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	525
Dünden Bugüne Hemşirelikte Hasta İzlemi.....	526
Bildiri No: 31 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	526
Yaşlılarda Yalnızlık ve Yalnız Yaşlıya Yaklaşım	528
Bildiri No: 36 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	528
Historical Development Process Of Physiotherapy And Rehabilitation	530

Abstract No: 37 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	530
Fizyoterapi ve Rehabilitasyonun Tarihsel Gelişim Süreci.....	531
Bildiri No: 37 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	531
Nursing Travel In Time	533
Abstract No: 38 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	533
Hemşireliğin Zamandaki Yolculuğu	534
Bildiri No: 38 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	534
Historical Development Process Of Nursing	536
Abstract No: 53 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	536
Hemşireliğin Tarihsel Gelişim Süreci	537
Bildiri No: 53 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	537
Developing Technological Approches: Robotic Surgery And Nursing.....	540
Abstract No: 56 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	540
Awareness Of Employee Security Of Medical Imaging Technician Students Who Have Internship In Radiology Unit In Hospitals.....	542
Abstract No: 59 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	542
Hastanelerin Radyoloji Biriminde Staj Yapan Tıbbi Görüntüleme Teknikleri Programı Öğrencilerinin Çalışan Güvenliği Konusundaki Farkındalığı	544
Bildiri No: 59 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	544
Changing Health System: Telenursing	546
Abstract No: 60 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	546
Searching The Effects Of Magnetic Field On Forgetfulness In Personnel Working At Mri-Related Jobs.....	548
Abstract No: 61 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	548
Mrg Alanında Çalışan Personelin Manyetik Alnın Unutkanlık Üzerine Etkisinin Araştırılması.....	550
Bildiri No: 61 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	550
Point Of View Of The Students In Vocational School Of Health Services On Functional Foods	552
Abstract No: 69 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	552
Yaşlanan Dünyada Yaşlanan Türkiye ve Politikalar	554
Bildiri No: 70 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	554
"do Not Resuscitate" Order And Nursing.....	555
Abstract No: 71 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	555
Sleep Disorders And Nursing Care In Heart Failure	557
Abstract No: 72 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	557
Kalp Yetmezliğinde Uyku Bozuklukları ve Hemşirelik Bakımı.....	558
Bildiri No: 72 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	558
Ergonomi Tarihinde Sağlık	560
Bildiri No: 77 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	560
Teknoloji Kullanımının Yaşlıya Yansıması	562

Bildiri No: 81 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	562
Physical Child Abuse In Radiology	564
Abstract No: 83 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	564
Radyolojide Fiziksel Çocuk İstismarı	566
Bildiri No: 83 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	566
Development Of Emergency Health Services In Turkey	568
Abstract No: 95 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	568
Türkiye’de Acil Sağlık Hizmetlerinin Gelişimi	569
Bildiri No: 95 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	569
Duymadım, Görmedim, Bilmiyorum: Yaşlılarda İstismar ve İhmal	572
Bildiri No: 105 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	572
Geçmişten Günümüze Hemşirelik	574
Bildiri No: 106 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	574
Yaşlı Sağlığında Dördüncül Koruma ve Hemşirenin Savunucu Rolü	576
Bildiri No: 108 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	576
Acil Servis Sağlık Çalışanlarının Karşılaştıkları Riskler ve Önlemler	578
Bildiri No: 114 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	578
Tarihin Salgın Hastalıkları Yerini Yeni Bir Korkuya Bıraktı: “sağlıksız Yaşlanma”	580
Bildiri No: 117 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	580
Çağımızın Hastalığı: Sevgisizlik	582
Bildiri No: 119 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	582
Cerrahi Alan Enfeksiyonlarında Güncel Yaklaşımlar: Literatür Taraması	584
Bildiri No: 121 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	584
Aromaterapinin Yoğun Bakım Sürecine Etkileri	586
Bildiri No: 124 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	586
Selçuklular ve Osmanlılarda Darüşşifalar ve Müzik Terapi	588
Bildiri No: 125 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	588
Ameliyat Öncesi Dönemde Hasta Bakımına İlişkin Güncel Yaklaşımlar: Literatür Taraması	590
Bildiri No: 127 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	590
Cerrahi Sonrası Hızlandırılmış İyileşme Protokolü (enhanced Recovery After Surgery-eras)	592
Bildiri No: 128 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	592
Hemodinamik Monitorizasyon	594
Bildiri No: 129 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	594
Bir Nefes Sihat İçin Tamamlayıcı Bir Terapi Yöntemi: Aromaterapi	596
Bildiri No: 132 - Bildiri Sunum Şekli: Poster Sunum	596
Skapular Diskinezi	598
Bildiri No: 133 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	598

Education	600
Eğitim	600
Suleyman The Magnificent And His Age In Textbooks Of The Age Of Atatürk	601
Abstract No: 41 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	601
Atatürk Dönemi Ders Kitaplarında Kanuni Sultan Süleyman ve DönemiV	602
Bildiri No: 41 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	602
Analysis Of Current Market Demands For Programming Languages	604
Abstract No: 43 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	604
Programlama Dillerine Yönelik Güncel Piyasa Taleplerinin Belirlenmesi	605
Bildiri No: 43 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	605
Determination Of The Priorities Of Candidate Students In University Preferences: A Data Mining Application On Twitter Platform.....	607
Abstract No: 44 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	607
Aday Öğrencilerin Üniversite Tercihlerindeki Önceliklerinin Belirlenmesi: Twitter Platformu Üzerinde Veri Madenciliği Uygulaması	608
Bildiri No: 44 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	608
Effects Of The Introduction Process To The European Union On Social Studies Curriculum	611
Abstract No: 47 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	611
Avrupa Birliğine Giriş Sürecinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Etkileri.....	612
Bildiri No: 47 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	612
1998, 2005, 2015 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Grafik Okuryazarlık Becerisi Açısından İncelenmesi	614
Bildiri No: 50 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	614
Career Adaptability And Vocational Identity In Terms Of Influential Factors In Job Choice And Age.....	616
Abstract No: 52 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	616
Meslek Seçiminde Etkili Faktörler ve Yaş Bakımından Kariyer Uyumu ve Mesleki Kimlik	616
Bildiri No: 52 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	616
Consideration Of Program Of Hungarian History Education And Turkish History Education.....	619
Abstract No: 54 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	619
Macaristan Tarih Öğretimi Programı ile Türkiye Tarih Öğretimi Programı Konularının Bir Değerlendirmesi	620
Bildiri No: 54 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	620
Construction Of History And Truth In Television: Kanuni Sultan Süleyman And Representation In His Age Of Series Of Muhteşem Yüzyıl	622
Abstract No: 58 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	622
Tarih ve Gerçek İnşasında Televizyon: Kanuni Sultan Süleyman ve Döneminin Muhteşem Yüzyıl Dizisindeki Temsili	623
Bildiri No: 58 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	623
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sınav Türü Tercih ve Nedenleri ile Sınavlara Hazırlanma Şekillerinin Öğrenmeleri Üzerindeki Etkisi.....	626

Bildiri No: 64 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	626
Determination Of Occupational Risk Perceptions Of Vocational School Of Health Services Students	628
Abstract No: 68 - Abstract Presentation Type: Poster Presentation.....	628
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Şehir Kimliğini Tanıma Becerileri Fatih Eğitim Fakültesi Örneği.....	630
Bildiri No: 75 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	630
Evaluation Of Teacher's Views On The Changes Made In Social Studies Course Curriculum-2017	632
Abstract No: 76 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	632
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı-2017'de Yapılan Değişikliklere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi	632
Bildiri No: 76 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	632
Evaluation Of Teachers' Views On Skills And Values In Social Studies Course Curriculum-2017	635
Abstract No: 84 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	635
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı-2017'ye Eklenen Beceri ve Değerlere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi	635
Bildiri No: 84 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	635
Quality Standarts For Ict Supported Distance Education In Turkey.....	638
Abstract No: 102 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	638
Analysis Of Research Trends In Distance Education Literature By Probabilistic Topic Modeling Method	640
Abstract No: 110 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	640
Uzaktan Eğitim Literatüründeki Araştırma Eğilimlerinin Olasılıksal Konu Modelleme Yordamıyla Analizi	641
Bildiri No: 110 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	641
Evaluation Of Distance Learning Activities Of Karadeniz Technical University Through Google Analytics Data.....	644
Abstract No: 112 - Abstract Presentation Type: Oral Presentation	644
Karadeniz Teknik Üniversitesi Uzaktan Eğitim Faaliyetlerinin Google Analitik Verileri Üzerinden Değerlendirilmesi	646
Bildiri No: 112 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	646
Kanuni Sultan Süleyman ve Eğitim.....	648
Bildiri No: 123 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	648
Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevresel Vatandaşlık Algılarının Değerlendirilmesi	650
Bildiri No: 130 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	650
Üniversite Öğrencilerin Uzaktan Alışkanlıklarının İncelenmesi: Ktü Ortak Dersler Örneği.....	652
Bildiri No: 137 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum	652
ATTACHMENTS	683
EKLER	683

Elizabeth Çağı Tarihçisi Richard Knolles'in İngilizce İlk "Türk Tarihi" Eserinde Kanuni Dönemi

Mehmet Alaaddin Yalçınkaya

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Bildiri No: 25 - Bildiri Sunum Şekli: Sözlü Sunum

Özet

Rönesans Dönemi'nden itibaren Avrupa ve İngiltere'de Türk tarihi ile alakalı çok sayıda kitap ve çeviriler yayınlandı. Kraliçe I. Elizabeth döneminde İngiltere ve Osmanlı Devleti arasında siyasi, iktisadi ve diplomatik ilişkiler ileri seviyeye çıkarıldı. Gelişen ilişkiler neticesinde İngilizler genel Türk Tarihine bakışları çerçevesinde Osmanlı siyasi, idari, askeri, iktisadi, sosyal-kültürel tarihi ve devlet teşkilatı hakkında eserler üretmeye başlamışlardır. Bunun bir yansıması olarak tarihçi Richard Knolles İngilizce olarak ilk Türk tarihi eserini "*The Generall Historie of the Turkes*" 1603'te yayınladı. Bu eserde Türkistan coğrafyasından Anadolu'ya gelerek Selçuklu Devleti ve akabinde de Osmanlı Devleti'ni kuran Türklerin 1603 yılına kadar ki tarihi anlatılmaktadır. İngiliz toplumundan büyük bir ilgi görmesinden dolayı bu eserin 1603 yılından sonra da 1610, 1621, 1631, 1638, 1679, 1687-1700 ve 1701 yıllarında basıldığı görülmektedir. Kitapta, Hıristiyan okurlara hitaben yazılmış "Hıristiyan Okura" bölümünün bulunması, tarihi bilgiler aktarılırken Osmanlıların 'karanlığın savaşçıları', 'dinsizler' gibi vasıflarla tanımlanması ve Osmanlıların kazandıkları zaferlerin askeri güçlerinden ziyade, Tanrının Hıristiyanları cezalandırması olarak addedilmesi ve bunun gibi birçok dini unsurlar bulundurmaktadır.

Bu kronik 1200 sayfadan oluşmakta olup Kanuni Dönemi 566-825 sayfaları arasında yer almaktadır ve başlığı da "*The Life of Solyman, The Fourt and Most Magnificent Emperour of the Turkes*" dir. Bu bölümde Kanuni dönemi; tahta çıkışı, fetihler, yabancı elçiliklerin ağırlanması, şehzadelerin sünnet düğünleri, sultanın ailesi, taht mücadelesi, gibi siyasi ve askeri hadiselerin yanında o dönemin devlet adamlarının hayatı ve devlet teşkilatı ile Osmanlı sosyal ve kültürel hayatına dair çok önemli bilgiler kronolojik olarak anlatılmaktadır. Bu eserde özellikle Kanuni'nin Avrupa'da izlediği politikalarla birlikte Barbaros Hayreddin Paşa ile Ormanlı Devleti'nin Afrika'da izlediği politikaların yanında Hint Okyanusunda takip edilen politikalar hakkında da önemli bilgiler verilmektedir.

Giriş

Haçlı Seferleri ve Kudüs'e hac ziyareti amacıyla gelen İngilizlerin Türklerle olan ilk irtibatları Selçuklu Devleti dönemine kadar geriye gitmektedir. Selçuklu, Memluklu ve Osmanlıların ilk dönemlerinde gelen İngilizlerin, Türklerin yaşadıkları coğrafyalara alaka duymadıkları görülmektedir. Coğrafi keşiflerden sonra XVI. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupalılarda gezip görme merakı, ticari kazanç iştahı giderek dar amaçlı din anlayışının önüne geçerek İslam ülkeleri ve özellikle de İslam ülkelerinin en önemlisi olan Osmanlı Devleti hakkında çok sayıda tarihi, coğrafi, siyasi, soysal ve kültürel nitelikte eserlerin kaleme alınmasında etkili oldu. Özellikle de Rönesans Dönemi'nden itibaren Avrupalılar Türk tarihiyle alakalı çok sayıda kitap ve çeviriler yayınladılar. Bu konuda Fransızlar diğer Avrupalılara göre daha ön safta yer alsalar da İngilizler de bu konuda onlardan geri kalmadılar. Özellikle Kraliçe I. Elizabeth'in (1558-1603) İngiltere'si siyasi, iktisadi, ticari, sosyal ve kültürel alanda çok büyük adımlar atarak önde gelen Avrupalı güçler arasında yer almaya başladı. Bu süreçte İngilizlerin Akdeniz havzasına açılmasıyla Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında iktisadi ve ticari ilişkilerin gelişmesine paralel olarak siyasi ve diplomatik alanda da yakınlaşma oldu.¹

¹ Orhan Burian, "Türkiye Hakkında Dört İngiliz Seyahatnamesi", *Belleten* 58, 1951, s. 223-245. Salih Özbaran, "Bir Tarihçinin Oluşumu: Richard Knolles ve Türk Tarihi", *Osmanlı Araştırmaları* XXIV, 2004, s. 307-319. Özellikle bkz. s. 315-318. Zeki Arkan, "Sir Paul Rycaut: Osmanlı İmparatorluğu ve İzmir", *Osmanlı Araştırmaları* XXIII, 2003, s. 109-139. Özellikle bkz. s. 115-116.

Türk-İngiliz Kültürel İlişkilerinin Seyri

İlk Osmanlı-İngiliz diplomatik ilişkileri Kanuni ve I. Elizabeth döneminde başlamış olup daha sonraki zamanlarda bunun bir neticesi olarak 1581'de The Turkey/Levant Company kurulmuş ve iki yıl sonra da İstanbul'da ilk İngiliz ikamet elçiliği tesis edilmiştir. Gelişen siyasi ve ticari ilişkiler neticesinde İngilizlerin genel Türk tarihine bakışları çerçevesinde Osmanlı siyasi, idari, askeri, iktisadi, sosyal, kültürel tarihi ve devlet teşkilatı hakkında eserler ortaya çıkmaya başlamıştır. Her iki ülke arasında ticari ve siyasi ilişkilerin gelişmesi neticesinde ve her iki ülkenin hükümdarları arasında diplomatik yazışmalarda artış olduğu gibi hediye teatisinde de bir artış görülmektedir.¹ Bu hediyeler arasında I. Elizabeth'in 1559 yılında III. Mehmet'e hediye olarak gönderdiği org (erganun) özel bir yere sahiptir. Bu org Thomas Dallam'a sipariş verilmiş ve onun nezaretinde gemi ile İstanbul'a getirilmiş ve Dallam bu aleti padişahın huzurunda çalmıştır. Dallam bu aletin nasıl kullanılacağını öğrettikten sonra aynı yılın sonunda İstanbul'dan ayrılmıştır.²

Bütün Avrupa ülkelerinde olduğu gibi gelişen Türk-İngiliz ilişkileri neticesinde Türk kültürel öğeleri İngiliz edebiyatı ve tarihinde önemli bir yer almaya başlamıştır. Elizabeth döneminde konuları Osmanlı tarihini içeren oyunlar yazılıp sahnelenmiştir. Bu dönemin Türklerle ilgi en önemli eseri 1587-88 sezonunda yazılıp sahnelenen Marlowe'un "*Tambourlaine*"dir. Bu eser Timur ile Yıldırım Bayezid arasında geçen savaşı ve Bayezid'in esir düşmesi ile onun trajik ölümünü konu almaktadır.³ İngiliz toplumu, iki devlet arasında ticari ve diplomatik ilişkiler kuruluncaya kadar Osmanlı Devleti ve Türkler hakkındaki malumatları İngilizceye çevrilen diğer Avrupa dillerinde yazılmış eserlerden öğrenmekteydiler. Türk-İngiliz ilişkilerinin başlamasından sonra İngiltere'de Osmanlı Devleti ve Türklerle ilgili pek çok belge, rapor, seyahatname ve hatırat tarzında eserler ortaya çıktı. Bu eserler Elizabeth döneminin meşhur tarihçi ve coğrafyacısı olan Richard Hakluyt tarafından derlenerek yayınlandı. Osmanlı Devleti ve Türkler hakkında yazılmış seyahatname veya hatırat türlerinin dışında İngiltere'de genel Türk tarihi adlı eserler de ortaya çıkmıştır. Bu tür genel Türk tarih kitapları Osmanlı Devleti'ni oluşturan toplumlar ile bunların adetleri, dilleri, hayat tarzlarıyla Türklerin din ve devlet anlayışı gibi temaları ele almışlardır. Özellikle de bu tür eserler Osmanlıların klasik çağı üzerinde ayrıntılı bir şekilde durduklarının bir göstergesidir. Başlangıçta İngilizler bu tür eserleri, çoğunlukla Akdeniz havzası ülkelerinin kullandıkları dil olan Latince, Fransızca veya İtalyanca yazılmış olan eserlerin çevirileri veya derleme niteliğinde yazmışlardır.⁴

Richard Knolles ve İngilizce "*Türk Tarihi*" Eseri Hakkında

Ele aldığımız dönemde İngiltere'de Türkler üzerine yazılan en kapsamlı ve önemli tarih eseri Richard Knolles'in 1603 yılında Londra'da basılan *Türklerin Genel Tarihi (The Generall Historie of the Turkes.....)* adlı kitabıdır.⁵ Knolles (1550-1610) İngiltere'de Northamptonshire bağlı Cold Ashby'de yaşayan bir aileye mensuptu. Oxford'da yükseköğrenimini tamamladıktan sonra Kent yakınlarındaki Sandwich'te bir

¹ Afread, C. Wood, *A History of the Levant Company*, London 1935, 1-14. Orhan Burian, "Türk İngiliz Münasebetinin ilk Yılları", *AÜDTCFD IX/1-2*, 1951, s. 1-17.

² Burian, Dört İngiliz Seyahatnamesi, 230-239 ve Arıkan, a.g.m., s. 114-115.

³ Arıkan, a.g.m., s. 115-116.

⁴ Andres Ingram'ın 16. ve 17. yüzyıllarda İngiliz literatüründe Osmanlı Türkleri hakkındaki tez bu alanda çok önemli boşlukları doldurmaktır. Bkz. Andres Ingram, *English Literature on the Ottoman Turkes in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Durham University, Doktora Tezi, 2009 ve Orhan Burian, "Interest of the English in Turkey as Reflected in English Literature of Renaissance", *Oriens V*, 1952, s. 209-229.

⁵ Richard Knolles, *The Generall Historie of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expedition of the Christian Princes against them. Together with the Lives and Conquests of the Othoman Kings and Emperours*, London: Adam Islip, 1603.

kolejde öğretmenlik yaptığı sırada *Türklerin Genel Tarihi*'ni kaleme aldı. Hazırladığı kitap basıldığı sırada I. Elizabeth ölüp yerine I. James tahta çıktığından bu eser ona ithaf edildi.¹ Knolles, Türklerin Genel Tarihini yazmasına rağmen Türkiye'ye hiç gelmemişti. Bu bakımdan Osmanlı Devleti ve Türkler hakkındaki bildikleri sınırlı idi. Ancak bu derecede ayrıntılı bir eseri hazırlamasında Knolles'in çalıştığı okulun kurucusunun oğlu olan Sir Peter Manwood'un teşvik ve yardımda bulunduğu görülmektedir. Zira Manwood'un Türklerin Avrupa'daki ilerleyişleriyle yakından ilgilenmesinin yanında onun döneminin en önemli kitap ticaretiyle uğraşan önemli kişilerle irtibatlı olması da önemli bir yer işgal eder. Öte yandan Knolles'in Osmanlı Türk dünyasını tanıyan, oradan gelen veya oralar hakkında bilgi sahibi olan bazı şahıslarla karşılaşmış olması veya bu şahısların yazdığı eserleri okumuş olmasının bu kitabı yazmasında etkili olduğu ifade edilebilir. Knolles'in Oxford'da aldığı eğitim neticesinde Latince ve Fransızca kaynakları değerlendirdiği gibi Türkçeden Latinceye çevrilmiş kimi kronikleri de kullandığı görülmektedir. Knolles'in Türk tarihçiliği ve eseri hakkında araştırmalar yapanlar, onun çok sayıda Bizans dönemi kaynaklarından istifade ettiğini belirtmektedirler.²

Knolles üzerinde araştırmalarıyla öne çıkan Parry, Türklerin Genel Tarihi adlı eserin 1591'de yazılmaya başlanıp 12 yıl gibi uzun bir zaman diliminden sonra 1603 yılında basılabildiğini belirtirken bunda zaman zaman kaynak yetersizliği gibi durumlarda daha sonradan ele geçen diğer kaynakları kullanmasının uzun bir zamana mal olduğunu kaydetmektedir.³ Zira Knolles çok sayıda Avrupalı yazarların eserlerini kullanmasının yanında görgü tanıkları, çeviriler, derlemeler içeren devrin tarihçilerinin eserlerini de kullanmıştır. Eserlerinden yararlandığı 36 tane tarihçinin adlarını eserin giriş kısmında zikretmektedir.⁴ Netice itibarıyla Knolles'in bu eseri Osmanlı'nın askeri ve siyasi tarihiyle ilgili Latince yerine İngilizce yazılmış ilk Türk Tarihi olması bakımından farklı bir konum ve nitelik taşımaktadır. Öte yandan her iki devlet arasında gelişen ilişkilere paralel olarak, Osmanlıların bir tehlike olarak algılanmasının ve bu yüzden İngiliz toplumunun Türkler hakkında bilgilendirilmesine gerek duyulmasının bir neticesidir. Toplum tarafından büyük bir ilgi görmesinden dolayı bu eserin 1603 yılından sonra da ek belgelerle 1610, 1621, 1631, 1638, 1679, 1687-1700 (3cilt), ve 1701 (kısaltılmış versiyon) olarak yeniden çok sayıda basıldığı görülmektedir.⁵ Bu kronik eser aynı zamanda XVII. yüzyıl tarihçisi ve diplomatı olan Paul Rycaut tarafından aynen ve Knolles'in bıraktığı yerden 1699 yılına kadar da zeyli olarak yazılmıştır.⁶

Knolles'in "The Generall Historie of the Turkes" adlı eseri Hristiyan İngiliz tarihçiliğine bir örnek teşkil etmektedir. Kitapta, Hristiyan okurlara hitaben yazılmış "Hristiyan Okur" bölümünün bulunması, tarihi bilgiler aktarılırken Osmanlıların "karanlığın savaşıları", "dinsizler" gibi vasıflarla tanımlanması ve Osmanlıların kazandıkları zaferlerin "askeri güçlerinden ziyade, Tanrının Hristiyanları cezalandırması" olarak addedilmesi ve bunun gibi birçok dini unsur bulunmaktadır. Bu ise yazarın açıkça koyu bir Hristiyan taassubu içinde olduğunu ve kısmen objektifliğini de kaybettiğini göstermektedir. Aslında bu eser bütün bir dönemin zihniyet ve anlayışını ve Türklere bakış açısını en iyi yansıtan eserlerin başında gelmektedir. XVI ve XVII. yüzyıllarda elbette günümüzdeki anlamda bir tarih yazılması söz konusu olmadığı gibi İslam Dünyasının ve Hristiyan Dünyasının birbirlerini "inançsız/infidel" olarak suçladıkları bir dönemde yazılan eserlerin tarafsız yazılması akla gelemezdi. Knolles de, döneminin bütün Avrupalı

¹ Richard Knolles'in hayatı ve yazdığı Türk tarihi hakkındaki en önemli çalışma Parry tarafından gerçekleştirilmiştir. V. J. Parry, *Richard Knolles' History of the Turks*, ed. Salih Özbaran, İstanbul 2003, Özbaran, a.g.m., s. 314 ve Arıkan, a.g.m., s. 117.

² Sila Şenlen, "Richard Knolles' The Generall Historie of the Turkes as a Reflection of Christian Historiography", *OTAM* 18, 2005, s. 379-393 ve Parry, *a.g.e.*, s. 13-17.

³ Özbaran, a.g.m., s. 315-317.

⁴ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, Yazarın Hristiyan okurlara hitap ettiği girişin son kısmında bu eserde kullandığı yazarların isimlerini bir liste halinde vermektedir.

⁵ Özbaran, a.g.m., s. 316-317 ve Arıkan, a.g.m., s. 115-124.

⁶ Paul Rycaut, *The Turkish History, From the Original of That Nation, to the Growth of the Ottoman Empire, With the Lives and Conquests of Their Princes and Emperors. With a Continuation to This Present Year, MDCLXXXVII*. Whereunto is added the present state of the Ottoman Empire: by Knolles, Richard, London: T. Basset, 1687.

yazarları veya aydınları gibi Türk tehlikesine dikkat çekmekte ve Türklerin etrafa dehşet saçtığını belirtmektedir. Ona göre vaktiyle göçebe olan Türkler, şimdi “Dünyanın terörü” haline gelerek “Hıristiyan dünyasını” parçalamakta ve zayıflatmakta olduğunu kaydetmektedir.¹ Ancak o, Osmanlıların yenilmez olmadıklarını, imparatorluğun çöküş belirtilerinin özellikle de Kanuni dönemi için I. Viyana Seferi ve Malta kuşatmasını örnek göstererek teselli bulmaktadır.² Bu eserin bir diğer önemli özelliği Osmanlılarla ilgili bir eser olarak görünmesine rağmen Hıristiyanların kendi aralarındaki çatışmalarını, ortak din düşmanları olan Osmanlılara karşı birleşerek kaybedilen toprakları yeniden kazanmak için Haçlı seferleri düzenlememelerini eleştirmesi ve böyle bir sefer için çağrıda bulunmasıdır. Öte yandan Knolles’in bu kroniği İngiliz edebiyatını da derinden etkilediği görülmektedir, zira bazı trajedi yazarları konularını doğrudan doğruya bu eserden alarak işlemişlerdir.³

1200 sayfadan oluşan bu kronik Türklerin kurdukları Büyük Selçuklulardan başlayarak Türkiye Selçukluları ve bilahare Osmanlıları ele almaktadır. Özellikle Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Gazi’den 1603 yılına yani III. Mehmet’in sonuna kadar gelmektedir. Knolles’in bu eseri Rycout’un ilaveleri ile daha sonradan yayınlanmıştır. Çalışmaya konu olan Kanuni Dönemi ise 566-825 sayfaları arasında “*The Life of Solyman, The Fourth and Most Magnificent Emperour of the Turkes*” başlığı ile yer almaktadır. Burada Kanuni dönemi kronolojik olarak sultanın tahta çıkışı, fetihler, yabancı elçiliklerin ağırlanması, şehzadelerin sünnet düğünleri, sultanın ailesi, taht mücadelesi, gibi siyasi ve askeri hadiseler yanında o dönemin devlet adamlarının hayatı ve devlet teşkilatı ile Osmanlı sosyal ve kültürel hayatına dair çok önemli bilgileri kronolojik olarak sıralamaktadır. Eserde Kanuni’nin Avrupa ve Barbaros Hayreddin Paşa ile Afrika’da izlediği politikaların yanında Hint Okyanusunda Osmanlı siyaseti hakkında da önemli bilgiler verilmektedir. Bu kroniğin Türkiye’de Kanuni Sultan Süleyman Dönemini (Süleyman I) çalışın tarihçilerin gözünden kaçtığı görülmektedir.⁴ Yalnızca seyahatname ve hatıratlar üzerinde çalışın ve İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Osmanlı-Avrupa ilişkileri konusunda çalışınların ilgisini çekmiş ve kısa çalışmalara konu olmuştur. Ancak sadece Kanuni döneminden bahseden 259 sayfalık bu uzun kısım daha ayrıntılı bir çalışmayı hak etmektedir. Bu çalışın Knolles’in Kanuni Dönemine dair verdiği bilgileri değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Knolles’in Gözünden Kanuni Sultan Süleyman (Muhteşem Süleyman) Dönemi

Knolles kroniğinde Kanuni Sultan Süleyman’ı Muhteşem Süleyman (Solyman the Magnificent) olarak ele almaktadır. Kanuni, babası I. Selim’in 1520 yılında ölümü üzerine 28 yaşında Osmanlı tahtına çıktığı sırada Almanya’da da V. Charles’ın Alman İmparatoru olarak seçildiğini belirtmektedir. Knolles eserinde Kanuni dönemini kronolojik bir tarzda yazmıştır. Burada Kanuni’nin Manisa’da şehzade olarak bulunduğu kendisine Ferhat Paşa’nın bir ulakla haber vermesinden sonra tahta çıktığı belirtilmektedir. Genelde Türkiye’deki çalışmalarda Veziriazam Piri Mehmet Paşa’nın Şehzade Süleyman’a haber ulaştırdığı ifade edilmektedir. Eser’de Süleyman’ın tahta çıkışından sonra meydana gelen ilk ciddi hadisenin Suriye valisi Gazali’nin giriştiği isyan hareketi olduğu kaydedilmektedir. Bu isyanın bastırılmasını müteakiben 1521 yılında Kanuni Sultan Süleyman’ın Macaristan sınır boyunda olan Belgrad Seferine çıktığını ve 29 Ağustos 1521 yılında şehrin alındığını belirtirken bu şehrin düşmesinin

¹ Özbaran, a.g.m., s. 317-319; Arıkan, a.g.m., s. 119-120; Şenlen, a.g.m., s. 381-392.

² Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 604-615 ve 793-819.

³ Şenlen, a.g.m., s. 386-392 ve Özbaran, a.g.m., s. 319.

⁴ Türk tarihçilerinin Kanuni Sultan Süleyman’ı çalışırken Richard Knolles ve çağdaşı ola bazı Avrupa kaynaklarını kullanmadıkları görülmektedir. Knolles’in bu çalışması Kanuni Sultan Süleyman üzerinde çalışın Gökbilgin ve Emecen gibi tarihçilerin gözünden kaçtığı görülmektedir. M. Tayyib Gökbilgin, “Süleyman I”, *İA*, c. 11, İstanbul 1979, s. 99-155; Feridun Emecen, “Süleyman I”, *DİA*, c. 38, İstanbul 2010, s. 62-74. Öte yandan Kanuni Devri Osmanlı-İran ilişkileri hakkında araştırması olan Kılıç’ın da Knolles’in eserini kullanmadığı tespit edilmektedir. Remzi Kılıç, *Kanuni Devri Osmanlı İnan Münasebetleri 1520-1566*, İstanbul 2006.

Osmanlıların Avrupa içlerine ilerleyişinin en önemli basamağı olduğunu, sadece Macarların mücadele ettiğini ve diğer Hıristiyan Avrupalı güçlerin hiçbir yardımda bulunmadığını not düşmektedir.¹ Belgrad'ın fethini müteakiben 1522 yılında Kanuni'nin Rodos'un fethi için Gelibolu ve diğer tersanelerde büyük bir donanma yaptırdığını belirtmektedir. Knolles özellikle Kanuni'nin huzurunda Osmanlı vezirlerinin Rodos'un fethi hakkında farklı görüşler ortaya koyduğunu, bunlardan Firuz Paşa'nın buranın alınmasının zor ve tehlikeli olacağını söylediğini ancak makamca ondan sonra gelen vezir Mustafa Paşa'nın ise Rodos'un fethinin gecikmeden uygulanması gerektiğini Osmanlı Devleti'nin eski sultanların dönemlerinden daha kuvvetli halde olduğunu belirttiğini not düşmektedir. Ayrıca Kanuni'nin korsanlıktan yetişmiş Kaptan Paşası olan Kurtoğlu'nun da çok müspet görüşü ve telkinleri neticesinde Rodos'un fethine çıktığını aktarmaktadır. Knolles kroniğinde Rodos seferini otuz sayfa kadar çok ayrıntılı bir şekilde yazmıştır. Burada Osmanlılar ile Rodos idarecileri arasındaki yazışma örnekleri de geniş bir yer tutmaktadır.²

Rodos'un fethinden sonra Knolles en önemli mesele olarak Hıristiyan Birliğin lideri olan Alman İmparatoru V. Charles'ın Macaristan Krallığı ile Osmanlılara karşı işbirliği yapması, Osmanlı Devleti'nin Macaristan'ın üzerine gidip Mohaç Muharebesi'nde Macaristan kralının bataklığa düşüp boğularak ölmesi neticesinde Macaristan ordusunun dağıldığını ifade etmektedir. Savaşın tarihini ise 29 Ekim 1526 olarak belirtmektedir. Ancak diğer tarihi eserlerde bu savaşın 29 Ağustos 1526'da meydana geldiği, bilahare Knolles, Kanuni'nin Budin'e ilerleyerek Macaristan içlerine doğru gittiğini belirtmektedir. Budin'i fethedip 20 gün Budin'de kaldıktan sonra İstanbul'a doğru döndüğünü not etmektedir.³ Knolles, Macaristan'ın büyük bir kısmının Osmanlı himayesine girmesinden sonra bunun Osmanlılar ile Alman İmparatorluğu (Avusturya) arasında uzun yıllar sürecek savaşların başlangıcı olduğuna işaret etmektedir. Bunun bir sonucu olarak Sadrazam Damat İbrahim Paşa ile Avusturyalı devlet adamları ve diplomatları arasında müzakereler olduğunu ve neticede 1529 yılında Avusturya'ya ders vermek için Kanuni'nin Viyana Kuşatmasına çıktığını belirtmektedir. Ancak Osmanlı Devleti'nin bu sefere çok yeterli hazırlanmaması ve kış aylarının yaklaşması üzerine bu kuşatmanın kaldırıldığı ve Kanuni'nin zafer kazanmadan döndüğü ilk sefer olarak kaydetmektedir.⁴

Knolles, Osmanlıların siyasi ilişkilerinin yanında Osmanlı Devleti'nin sosyal ve kültürel hayatı hakkında da bazı bilgiler vermektedir. Bunlardan biri 1530 yılında Kanuni'nin oğulları olan Mustafa, Mehmet ve Selim'in İstanbul'da gerçekleşen sünnet düğününe dair bilgilerdir.⁵ 1530-1532 yılları arasında Osmanlılar ile Almanlar arasındaki Macaristan üzerinde hak elde etme mücadelesinde iki ülke sınırları arasında ciddi çatışmaların olduğu bizzat Osmanlı ordularının Kanuni'nin komutasında Avusturya'ya büyük bir gözdağı verdiğini belirtmektedir. Ancak Knolles bu çatışmaların hem karadan hem de denizlerde devam ettiğini ve her iki tarafa da çok büyük kayıplar verdiğini ve Hıristiyan Birliğin Koron'u aldıklarını belirtmektedir.⁶ 1533 yılında Barbaros Hayrettin komutasındaki Osmanlı donanmasının harekete geçip Koron'u kuşatma altına aldığını detaylı bir şekilde nakletmektedir. Knolles Osmanlılar ile Avusturyalılar arasındaki Macaristan meselesi nedeniyle Avrupa'daki çatışmalarına diplomatik girişimlerde bulunarak asıl hedefinin İran ve Kuzey Afrika taraflarına meyl ettiğini belirtmektedir. Özellikle Barbaros'un Osmanlı Devleti hizmetine girmesiyle Osmanlıların Akdeniz adaları ile Kuzey Afrika'daki ilerlemesi hız kazanmıştır. Bu bölgede Osmanlıların İspanya ve İtalya devletlerine karşı üstünlük kurduğunu da belirtmektedir.⁷

¹ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 567-569.

² Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 569- 600.

³ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 601- 604.

⁴ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 604- 615.

⁵ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 615.

⁶ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 615-627.

⁷ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 627-631.

Knolles, Kanuni döneminin 1520 ve 1530'lu yıllarında parlayan yıldızı olan Pargalı Damat İbrahim Paşa'nın devlet yönetiminde en etkin ve tesirli devlet adamı olduğunu ve siyasi ve diplomatik kararlarda padişahı doğrudan etkilediğini belirtmektedir. Osmanlı Devleti'nin İran üzerine 1534 yılında yaptığı Tebriz seferinde Kanuni, İbrahim Paşa'yı ordunun başında vazifelendirmiştir. İran seferi neticesinde Kanuni Sultan Süleyman'ın da arkadan Tebriz'e geldiğini ve bu seferin Irak taraflarına da uzanması üzerine Kanuni'nin bu bölgede kışlayıp İstanbul'dan bir yıl uzak kaldığını belirtmektedir. Netice itibarıyla Kanuni 1535 yılında İran ve Irak cephelerinde Şah Tahmasb'a karşı mücadelesini başarılı bir şekilde sürdürmüştür. Knolles, Kanuni'nin İran üzerinde başarılı seferler yaparken aynı esnada Cezayir kökenli Barbaros Hayrettin Paşa ile Sinan Paşa'nın da Kuzey Afrika'da çok başarılı seferlerde bulduklarını belirtmektedir.¹ Knolles, Kanuni'nin uzun süren İran seferinin hanedan üyeleri arasında farklı yorumlara neden olduğunu, bu sebepten dolayı Hürrem Sultan'ın (Roxolana) padişahın ilk eşinden olan şehzade Mustafa yerine kendi oğlu şehzade Bayezid'i veliht yapmak için hazırlık yaptığını ve bu konuda Sadrazam Damat İbrahim Paşa ile uzlaşmadığını ifade etmektedir. Bu yüzden Sadrazam'ın gözden düşmesi için İbrahim Paşa'nın kalben Hıristiyan olduğunu ve Hıristiyanlara iltimas gösterip Kanuniyi yorucu İran seferlerine sürüklediği dedikodusunu ortaya attığını not etmektedir. Hatta İbrahim Paşa'nın Venedikli bir tüccarla gizli yazışmalarının tespit edildiğini ve bunun neticesinde 14 Mart 1536'da akşam yemeğinden sonra Kanuni Sultan Süleyman'ın bu mektupları İbrahim Paşa'ya gösterip Hıristiyan yöneticilerle gizli yazışmalar yaptığını ileri sürdüğü aktarılmaktadır. Bunun üzerine gece geç vakit uyurken 15 Mart'ta İbrahim Paşa'nın Kanuni'nin emriyle haremdeki bir ağa tarafından hançerle öldürüldüğünü belirtmektedir. Knolles, Kanuni ve İbrahim Paşa'nın iki samimi arkadaş olduğunu ve bu nedenle İbrahim Paşa'nın gece uykuda acı çekmeksizin öldürülmesi emrini padişahın verdiğini kaydetmiştir. Ayrıca daha sonradan İbrahim Paşa'nın cesedinin denize atıldığı ve mallarının da müsadere edildiği ve buna benzer konularla ilgili detaylı bilgiler vermektedir.²

Knolles, Tunus'un 1535 yılında Barbaros tarafından fethedildikten kısa bir süre sonra V. Charles'ın önderliğindeki İspanya, Sardunya ve İtalya'dan oluşan Haçlı Birliği tarafından aynı yıl geri alındığını, ancak bu durumu müteakiben 1536 yılında savaşın Akdeniz'de Osmanlı – Habsburg arasında Batı ve Orta Akdeniz'i etkileyen bir savaşa dönüştüğünü ve bu savaşta Fransız ve Osmanlı donanmasının ortak hareket ettiğini ifade etmektedir. Knolles, 1537 yılında Osmanlılar ile Portekizliler arasında Hindistan deniz ticareti yolu ile birlikte Basra Körfezi ve Kızıldeniz üzerinde de bir mücadeleye giriştiklerini detaylı bir şekilde aktarmaktadır. Buna ilaveten Osmanlıların Akdeniz'de İtalya toprakları ve Adriyatik adaları üzerindeki mücadeleleri ve Venedik ve diğer İtalyan devletleri ile girişmiş oldukları rekabeti ve Korfu kuşatması hakkında da değerlendirmeler yapmaktadır.³ Knolles, Akdeniz'deki Osmanlılar ile Hıristiyan güçler arasındaki mücadeleyi detaylı bir şekilde ele alıp özellikle Venediklilerin Girit başta olmak üzere Messina, Navara ve Korint bölgelerinde çatışmalara girdiklerini özellikle Barbaros Hayrettin Paşa ile Andria Doria arasındaki mücadeleler ve Preveze deniz savaşı hakkında kapsamlı bilgiler vermektedir. Bunu takip eden yıl ise Barbaros'un önderliğindeki Osmanlılar ile Avrupalı güçler arasındaki deniz savaşlarının Kuzey Afrika kıyıları başta olmak üzere Akdeniz havzasında devam ettiğini belirtmektedir. Knolles, düşman iki Hristiyan devleti olan Fransa ile Almanya'nın ilişkilerinin pasifize olduğunu da belirtmektedir. Yine 1539 sonlarında Venediklilerin Kanuni'nin huzuruna barış yapmak için bir elçi gönderdiklerini ifade etmektedir. Görüşmeler neticesinde Venedikliler ile Osmanlılar arasında 1540 yılında bir antlaşmanın imzalandığı belirtilmektedir.⁴

1540'lı yıllarda Osmanlıya tabi olan Macaristan Kralı'nın ölümüyle beraber Osmanlı ve Habsburg hanedanları arasında uzun süren bir savaş döneminin başlangıcı olduğunu ve savaşın uzun yıllara

¹ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 631-653.

² Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 653-654.

³ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 654-675.

⁴ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 675-694.

yayılarak Güneydoğu Avrupa'da 1540-1547 arasında cereyan eden Osmanlı-Almanya savaşlarına döndüğünü anlatmakta ve uzun uzadıya her bir savaşı değerlendirmektedir. Karada süren bu savaşın Akdeniz'de İspanyollar ile Osmanlılar arasında büyük bir çatışmaya döndüğü görülmektedir. Knolles, Kanuni'nin Macaristan üzerinde elde ettiği başarılarla sevinirken 1544 yılının sonbaharında en büyük oğlu Mehmet'in ölümüyle büyük bir hüzne kapıldığını aktarmaktadır. Bu bölüm yaklaşık olarak 55 sayfalık bir yer kaplamaktadır.¹ Knolles, 1547 yılında Barbaros Hayreddin Paşa'nın da vefat ederek oturduğu semt olan Beşiktaş'ta defnedildiğini belirtmektedir. Knolles 1548 yılında Osmanlı Devleti ile Habsburg İmparatoru Charles arasında 5 yıllığına bir antlaşma yapıldığını buna Ferdinand'ın da katıldığını not etmektedir.²

Knolles, Şirvan hâkimi ve aynı zamanda İran Şahı'nın kardeşi olan Elkas Mirza'nın 1549 yılında İstanbul'a gelerek Kanuni'yi abisi Şah Tahmasb'a karşı hareket etmeye ikna çabalarına giriştiğini ve Kanuni'nin memnuniyetle ona yardım edeceğini belirtip ordularını Doğu Anadolu'ya sevk ettiğini ifade etmektedir. Osmanlı ordusunun İran'a doğru gelmesiyle Şah Tahmasb'ın doğrudan Süleyman ile çatışmaktan kaçtığı, buna mukabil Süleyman'ın bir yıl dokuz ay bu sefer için İstanbul'dan uzak kalıp 1549 yılı sonlarında ciddi bir kazanım elde etmeden İstanbul'a döndüğü belirtilmektedir.³ Knolles, 1550 yılında Turgut Reis'in Tunus'u denizden ve karadan ciddi bir şekilde yağmaladığını buna karşın Habsburg İmparatorluğu ve Sicilya Genel Valisi ile Amiral Andria Doria'nın birlikte hareket ederek savunma pozisyonuna geçtiklerini ve Malta Şövalyelerinin de bunlara yardım ettiğini belirtmektedir. Buna ilaveten bu çatışmalar sırasında çok sayıda Hıristiyan esirin alındığını zikretmektedir. Knolles ayrıca bu çatışmaların 1551 yılında da devam ettiğini özellikle savaş alanının Trablusgarp'a sıçrayıp burada bulunan Malta Şövalyelerinin elindeki bölgeler ve kalelerin alınarak Trablusgarp şehrinin 15 Ağustos 1551'de tamamen Osmanlı hâkimiyetine girdiğini aktarmaktadır. Knolles, Trablusgarp kuşatmasının sürdüğü sıralarda uzun yıllar Fransuva zamanında İstanbul'da elçilik yapmış olan Arramont isimli elçinin yeni Fransa kralı II. Henry tarafından Trablusgarp'a Turgut Reis'in yanına gönderilerek kuşatmanın kaldırılması için ricada bulunduğunu ancak onun bu isteğinin kabul görmediğini kaydetmektedir.⁴ Yine bu yıl hadiseleri arasında Kanuni'nin Ahmed Paşayı Macaristan'a göndererek Buda Valisi Ali Paşa ile birlikte Temeşvar'ı bilahare Zolnos kalesi ile bazı küçük kalelerin alındığını Ersam kalesinin kuşatılmasının uzaması ve kış aylarının yaklaşması üzerine geri çekildiğini belirtmektedir. Ancak Osmanlı tarihlerinde Temeşvar'ın fethinin 1552 yılında gerçekleştiği belirtilmektedir. Ali Paşa önderliğinde 10 Eylül 1552 yılında Osmanlı ordularının Eğri kalesini kuşattığını belirtmektedir. Fakat özellikle 12 Ekim'deki çok şiddetli Türk saldırısı karşısında kalenin düşürülmemesi üzerine kuşatma zayıflayarak daha sonra Türk ordusunun 6.000'nin üzerinde bir kayıpla geri çekildiğini özellikle Kral Ferdinand'ın bundan büyük bir memnuniyet duyduğunu ifade etmektedir.⁵

Knolles, 1553 yılı hadiseleri arasında Henry'nin elçisi Arramont'ın çabasıyla Fransızlarla Osmanlıların Akdeniz'de donanmaları ile birlikte ortak hareket ederek Sicilya, Sardunya, Elba, Korsika, Cerbe, Mallorca ve Calabria taraflarına birlikte bir operasyon gerçekleştirdiğini aktarmaktadır. Knolles, aynı yıl içinde Hürrem Sultan ve Rüstem Paşa'nın kasıtlı telkin ve haince planları neticesinde Kanuni'nin trajik bir şekilde oğlu Mustafa'yı boğdurarak öldürme hadisesini de detaylı bir şekilde 9 sayfalık bir yer ayırarak anlatmaktadır. Knolles bu boğdurma hadisesinde Mustafa'nın oğlu olan Mehmet'in de boğdurulduğunu naklederken Osmanlı tarihlerinde bu olaya dair bir bilginin mevcut olmadığı görülmektedir.⁶ Knolles, 1554 yılına ait hadiseleri kısa bir şekilde anlatıp burada Fransız ve Türk filolarının Toscana, Calabria ve

¹ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 695-749.

² Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 751.

³ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 751-752.

⁴ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 752-756.

⁵ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 756.

⁶ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 756-765.

Sicilya'da yağma hareketlerinde bulduklarını, buna mukabil Venedik Amirali Pandulphus Contarenuş'un Dalmaçya kıyılarında Osmanlılara karşı harekette bulunduğunu özellikle de Dıraç şehrini yağmaladığını belirtmektedir. 1555 yılı hadislerinde Gelibolu paşasının Venedikliler ile uğraşmadığını bunun yerine Floransa Düklüğüne bağlı Plumbis ve Elba adalarına karşı seferlerde bulunduğunu kaydetmektedir.¹

1556 ve 1557 yılları hadiseleri arasında Kanuni'nin Macaristan meselesine eğilip Ziget'i kuşatması, Fransa Kralı Henry'nin Osmanlılarla İspanya'ya karşı işbirliği yapması, Şehzade Bayezid'in tahta göz dikmesi, Düzmece Mustafa hadisesinin ortaya çıkması, Hürrem Sultan'ın oğlu Bayezid'i babasıyla barıştırması, Bayezid'in Amasya valiliğine atanması, Busbecq'in padişahın huzuruna çıkışı ile Şehzade Bayezid'in isyan ederek Şah Tahmasb'a sığınması ve Kanuni'nin baskısı ile Bayezid ve oğullarının teslim alınarak Kazvin'de boğdurulmaları ve Sivas'a defnedilmeleri tafsilatlı bir şekilde anlatılmaktadır.² Knolles, 1558 yılı hadiseleri arasında V. Charles'in öldüğünü ve ölmeden iki yıl evvel iki yıl önce kardeşine imparatorluk tacını ve Almanya'yı devredip İspanya Krallığını ise oğlu Filip'e bıraktığını Osmanlılara dair herhangi bir bilgi vermeden bir paragrafta anlatmaktadır. 1559 yılında ise Malta Şövalyeleri ile İspanya kuvvetlerinin Trablusgarp'ı Türklere geri almak için mücadele ettiklerini özellikle Trablusgarp ve Tunus önlerinde Eylül 1559'dan itibaren Malta merkezli bir karargâh oluşturduklarını bunlara diğer bazı Hıristiyan güçlerin de katıldığını belirtmektedir. Kuzey Afrika üzerine gönderilen Hıristiyan donanmalarının bu bölgede harekâta devam ettiğini ve karşılıklı saldırıların sürdüğünü belirtmektedir. Yine bu yıl hadiselerinin içinde Akdeniz'deki Hıristiyan donanmalarına amirallik eden Andria Doria'nın öldüğü belirtilmektedir.³

Knolles, 1561 yılı hadiselerinde Türklerin Kuzey Afrika üzerinde İtalya, Sicilya ve Malta kıyılarını yağmaladıklarını buna karşın İspanya Kralı Filip'in Osmanlı kadırgalarına karşı kendi donanmasını gönderdiğini ifade etmektedir. 1562 yılında ise Ferdinand'ın ölmeden önce ileride sorun çıkmaması için oğlunu (Maksimilyan) veliyaht seçtiğini ve Bohemya Kralı olarak önerdiğini ve 24 Kasım 1562'de Frankfurt'ta toplanan mecliste bu durumun onaylandığını belirtmektedir. 1562 yılında Kanuni'nin İbrahim Paşa'yı elçi olarak hediye ve mektubuyla Frankfurt'a İmparator Ferdinand'ın nezdine 8 yıllık bir barış görüşmeleri yapmak için gönderdiği ve 17 Kasım 1562'de imparator tarafından kabul edilerek name-i hümayunu teslim ettiği ifade edilmektedir. Bu elçinin name-i hümayunun tercümesinin İngilizce çevirisi Knolles tarafından iki sayfa olarak metne eklenmiştir. Ayrıca Knolles, padişahın elçisi İbrahim Paşa'nın Ferdinand'a sunduğu hediyeleri ayrıntılı bir şekilde zikretmektedir.⁴

Knolles, 1563 yılı ile ilgili herhangi bir bilgi vermeden 1564 yılında Ferdinand'ın ölümüyle beraber iki ülke arasındaki süreli antlaşmanın sona ermesi üzerine Macaristan ve Erdel sınır boylarında karşılıklı çatışmaların tekrar başladığını aktarmaktadır. Sınır boylarındaki bu çatışmalar 1565'te de Ziget ve Raab önlerinde şiddetlenmiştir.⁵ Bu esnada Osmanlı Devleti Turgut Reis'in öncülüğünde Malta üzerine de sefer düzenlemiştir. Malta Kuşatması ve Maltalılar ile Avrupalı Hıristiyan güçlerin Malta savunmasındaki yardımları ile yapılan yazışmalarla ilgili belgeler Knolles'in bu eserinde yaklaşık 26 sayfalık bir bölüm halinde tafsilatıyla anlatılmaktadır.⁶ Türk donanmasının Malta Kuşatmasında başarısız olarak İstanbul'a dönmesinden sonra Kanuni, Sakız Adası yöneticisinin Malta seferi sırasındaki ve daha önceki iki yıllık

¹ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 766.

² Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 766-782.

³ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 783-787.

⁴ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 788-791.

⁵ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 791-793.

⁶ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 793- 819.

haracını vermemesi üzerine Piyale Paşa'yı göndererek burayı 15 Nisan 1566'da Paskalya günü Osmanlı topraklarına katmıştır.¹

Malta Kuşatması ve Sakız Adası'nın fethi sırasında Macaristan taraflarındaki çatışmaların giderek yoğunlaşması üzerine Kanuni'nin ilerleyen yaşına rağmen bizzat ordusunun başına geçerek Zigetvar seferine çıktığı Knolles tarafından belirtilmektedir. Zigetvar seferi Knolles tarafından başarılı bir sefer olarak adlandırılıp Türklerin 19 Ağustos 1566'da Zigetvar'a girdikleri ifade edilmektedir. Knolles, Kanuni'nin Zigetvar kuşatması esnasında uzun yılların birikimi ile yorgunluk ve hastalıkların etkisiyle Zigetvar yakınındaki Quinqu Ecclesia (Beş Kilise) şehrinde 4 Eylül'de 76 yaşında iken öldüğünü not etmektedir. Ancak Osmanlı tarihçileri Kanuni'nin vefatının 6-7 Eylül gecesinde olduğunu ifade etmektedirler. Knolles, Kanuni'nin vefatı üzerine Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın yeniçerilere haber vermeksizin bir ulak ile Manisa'da bulunan veliaht şehzade Selim'e haber ulaştırdığını belirtmektedir. Ordunun ve cenazenin Budin'den Belgrad'a doğru İstanbul'a gitmesini de detaylı bir şekilde aktarmaktadır. Knolles, her bir padişaha ait bölümün sonunda padişahların çağdaşı olan Avrupalı hükümdarların hükümdarlık sürelerini gösteren bir tablo eklemiştir.²

Sonuç

Knolles, XVI. yüzyıl tarihçisi olarak Türk Tarihi adlı eserini Kanuni Dönemini kapsayacak şekilde yazmıştır. Kendisi Türkiye'ye hiç gelmemesine karşın Avrupa'daki Latince ve Fransızca kaynaklar başta olmak üzere bütün Avrupalı ve bir kısım doğu kaynaklarına da ulaşarak 1200 sayfalık eser ortaya koymuştur. Knolles eserinde Türklerin Türkistan'dan Anadolu'ya gelişlerini ve Anadolu Selçukluları ile Osmanlıları bir bütün olarak ele almıştır. Eserin, günümüzdeki modern çalışmalarla mukayese edildiğinde büyük ölçüde tarihi gerçeklere dayandırılarak yazıldığı gözlemlenmektedir. Bu hacimli eserde Kanuni Dönemi 259 sayfalık bir alanla en geniş bölüm olma özelliğine sahiptir. Zira Kanuni Dönemi, Osmanlıların en parlak dönemi olması ve Kanuni'nin 46 yıllık uzun bir saltanat sürmesi yanında kendisinin yaşadığı döneme en yakın dönem olması bu bölümün hacimli olmasında önemli bir etkidir.

Knolles, Kanuni Dönemini kronolojik olarak ele almış, padişahın tahta çıkmasını müteakiben padişahın Belgrad, Macaristan, Almanya ve İran kara seferlerinin yanında Rodos, Korfu, Malta, Sakız ada seferleri ile Karadeniz, Akdeniz, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'ndaki deniz seferleri detaylı bir biçimde anlatılmıştır. Bunlardan Akdeniz'deki Kuzey Afrika kıyılarının Osmanlı hâkimiyetine katılması, takiben Osmanlıların Fransızlarla Habsburglar önderliğindeki Hıristiyan güçlerine karşı mücadelesi ve askeri ve diplomatik işbirliği hakkında geniş bilgiler mevcuttur. Diğer taraftan Irak ve Azerbaycan coğrafyasındaki Osmanlı-İran mücadelesinin Batılıların büyük bir ilgisini çektiği, özellikle bazı devşirme devlet adamlarının Osmanlıların İran üzerine sevkinde etkin oldukları görüşü hâkimdir. Knolles, Kanuni'nin seferlerinin büyük çoğunlukla başarılı olduğunu, buna mukabil Viyana ve Malta gibi başarısız seferlerinin de olduğunu belirtmektedir. Ayrıca yazar, Avrupa devletlerinin Kanuni'nin huzuruna gönderdiği çok sayıda elçilere ve onların faaliyetlerine de önemli bir yer ayırmaktadır. Eserde Avrupa'nın önemli hükümdarları olan V. Charles, I. Fransuva, II. Henry Ferdinand, Filip, Andria Doria gibi şahsiyetler hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca eserinde yabancı elçilerin huzura kabulleri ve hediye takdimi hadiselerine de yer vermektedir.

Knolles'in eserinde Osmanlıların Kanuni Dönemi dış politikası ve seferlerine dair bilgilerden başka ülke içindeki isyan ve ayaklanmalar, hanedan üyeleri ve devlet adamları arasındaki rekabet, şehzadelerin sünnet düğünleri ve kızlarının düğünleri, devlet adamlarının azilleri ve idamları, şehzadelerin taht mücadeleleri gibi sosyal ve kültürel hadiseler de yer almaktadır. Knolles, Hürrem Sultan'ın Kanuni üzerindeki etkisi ile Pargalı Damat İbrahim ve Rüstem Paşaların devlet yönetiminde ve hanedan

¹ Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 819.

² Knolles, *The Generall Historie of the Turkes*, s. 819-825.

içerisindeki etkileri üzerinde de detaylı bir biçimde durmaktadır. Diğer yandan Knolles, Kanuni'nin denizciliğe önem verdiğini Barbaros Hayrettin Paşa ve Turgut Reis gibi kaptanıderyaların önemli mevkilere getirilmesini ve seferlerde karar verme mekanizmasında etkin olduklarına işaret etmektedir.

Kaynakça

- Arıkan, Zeki, "Sir Paul Rycaut: Osmanlı İmparatorluğu ve İzmir", *Osmanlı Araştırmaları* XXIII, 2003, s. 109-139.
- Burian, Orhan, "Interest of the English in Turkey as Reflected in English Literature of Renaissance", *Oriens V*, 1952, s. 209-229.
- _____, "Türk İngiliz Münasebetinin ilk Yılları", *AÜDTCFD* IX/1-2, 1951, s. 1-17.
- _____, "Türkiye Hakkında Dört İngiliz Seyahatnamesi", *Bellekten* 58, 1951, s. 223-245
- Emecen, Feridun, "Süleyman I", *DİA*, c. 38, İstanbul 2010, s. 62-74.
- Gökbilgin, M. Tayyib, "Süleyman I", *İA*, c. 11, İstanbul 1979, s. 99-155.
- Ingram, Andres, *English Literature on the Ottoman Turkes in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Durham University, Doktora Tezi, 2009.
- Kılıç, Remzi, *Kanuni Devri Osmanlı İnan Münasebetleri 1520-1566*, İstanbul 2006.
- Knolles, Richard, *The Generall Historie of the Turkes, from the first beginning of that Nation to the rising of the Othoman Familie: with all the notable expedition of the Christian Princes against them. Together with the Lives and Conquests of the Othoman Kings and Emperours'*, London: Adam Islip, 1603.
- Özbaran, Salih, "Bir Tarihçinin Oluşumu: Richard Knolles ve Türk Tarihi", *Osmanlı Araştırmaları* XXIV, 2004, s. 307-319.
- Parry, V. J., *Richard Knolles' History of the Turks*, ed. Salih Özbara, İstanbul 2003.
- Rycaut, Paul, *The Turkish History, From the Original of That Nation, to the Growth of the Ottoman Empire, With the Lives and Conquests of Their Princes and Emperors. With a Continuation to This Present Year*, MDCLXXXVII. Whereunto is added the present state of the Ottoman Empire: by Knolles, Richard, London: T. Basset, 1687.
- Şenlen, Sıla, "Richard Knolles' The Generall Historie of the Turkes as a Reflection of Christian Historiography", *OTAM* 18, 2005, s. 379-393.
- Wood, Afread, C., *A History of the Levant Company*, London 1935.